

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Adaptace dítěte na mateřskou školu

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obor: 7531R001 – Učitelství pro mateřské školy
Autor práce: **Veronika Hončová**
Vedoucí práce: PhDr. Radka Harazinová, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika Hončová**
Osobní číslo: **P14000005**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Název tématu: **Adaptace dítěte na mateřskou školu**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Ve vybraných mateřských školách popsat a analyzovat jejich přístupy k nově přichozím dětem. Zaměřit se na konkrétní problémy adaptace u dětí a navrhnout vlastní program, který usnadní jejich adaptaci.

Požadavky:

- 1) Studium odborné literatury a zdrojů
- 2) Srovnání ŠVP vybraných mateřských škol
- 3) Příprava, realizace a zhodnocení vlastního adaptačního programu

Metody:

Analýza vzdělávacích programů, dotazník, rozhovor

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

DEISSLER, H. H., 1994. Každodenní problémy v mateřské škole. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-010-3.

HAEFELE, B., WOLF-FILSINGER, M., 1993. Každý začátek v mateřské škole je těžký. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-85282-57-7.

KLOUDOVÁ, H., 2013. Zvládneme mateřskou školu? Rady pro rodiče i učitele. 1. vyd. Praha: TeMi CZ, s.r.o. ISBN 978-80-87156-81-0.

NIESEL, R., GRIEBEL, W., 2005. Poprvé v mateřské škole: základní informace a rady pro vstup vašeho dítěte do mateřské školy. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-989-5.

PELIKÁN, J., 2011. Základy empirického výzkumu jevů pedagogických. 2. nezměn. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1916-3.

VÁGNEROVÁ, M., 2012. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Radka Harazinová, Ph.D.

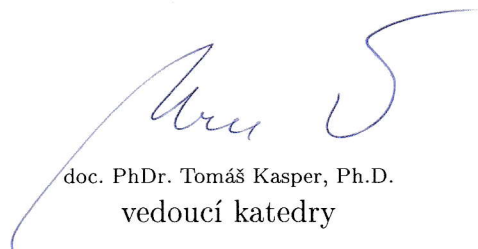
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **16. června 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **25. května 2017**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. června 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 25. 6. 2017

Podpis:

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí bakalářské práce PhDr. Radce Harazinové, Ph. D. Za čas a odborné vedení mé bakalářské práce, za laskavý a vstřícný přístup, cenné rady, které mi pomohly řešit problémy, se kterými jsem se potýkala v průběhu psaní této práce a dále za připomínky a velkou nápomoc. Děkuji i své rodině za podporu při psaní mé bakalářské práce, dále bych chtěla poděkovat paní učitelce Marii Bartošové za její rady, připomínky a za poskytnutí materiálů k vytvoření adaptačního plánu a nesmím také zapomenout na všechny, kteří byli ochotni mi odpovědět na dotazník, bez nich by tato práce nevznikla.

Anotace a klíčová slova v českém jazyce

Tato bakalářská práce se zabývá adaptací a adaptačními problémy u dětí, které nově nastupují do mateřské školy. Teoretická část vymezuje základní pojmy jako kurikulární dokumenty a adaptaci u nově příchozích dětí. Praktická část je zaměřena na popis a analýzu přístupů k nově příchozím dětem ve vybraných mateřských školách, následně pomocí dotazníku zjišťuje, jaké jsou nejčastější adaptační problémy v mateřských školách a jak je učitelky řeší a jako poslední byl navržen adaptační plán, ten byl i jedním z cílů bakalářské práce.

Klíčová slova:

batolecí období, předškolní období, kurikulární dokumenty, adaptace, adaptační problémy, řešení adaptačních problémů, adaptační plán

Annotations and keywords in the English language

This Bachelor thesis deals with adaptation and adaptation problems of children who newly come into the nursery school. The theoretical part defines the basic concepts as curricular documents and adaptation of newly coming children. The practical part is focused on description and analysis of the approach to the newly coming children in the selected nursery schools, subsequently, through the questionnaire finds out what the most frequent adaptation problems in the nursery schools are and how they are solved by the nursery school teachers. As the last the adaptation plan was proposed, this was also one of the goals of the Bachelor thesis.

Keywords:

toddler age, preschool period, curricular documents, adaptation, adaptation problems, solving of adaptation problems, adaptation plan

Obsah

Seznam grafů.....	9
Seznam použitých zkratk.....	10
Úvod	11
1. Kurikulární dokumenty	12
2. Adaptace dítěte	14
2.1. Adaptace dítěte s ohledem na vývojová hlediska	15
2.2. Zralost, způsobilost a připravenost pro mateřskou školu	19
2.3. Přejchod v životě dítěte a rodičů.....	21
2.4. Projevy dítěte v adaptační fázi.....	22
2.5. Jak připravit dítě na mateřskou školu	24
2.6. Co se dá udělat pro dobrou adaptaci	25
3. Praktická část	28
4. Popis a analýza přístupů k nově přichozím dětem ve vybraných mateřských školách	29
4.1. Analýza ŠVP první mateřské školy	29
4.2. Analýza ŠVP druhé mateřské školy.....	31
4.3. Porovnání ŠVP vybraných mateřských škol.....	33
5. Dotazník	35
5.1. Vyhodnocení dotazníku	44
5.2. Zajímavé postřehy z dotazníku	45
6. Adaptační plán.....	46
6.1. Poprvé ve školce, poprvé bez maminky – 1. týden	47
6.2. Kde co je? Pamatujeme si pravidla – 2. týden	53
6.3. Moje školka – 3. týden.....	59
6.4. Moje rodina, můj domov – 4. týden.....	68
6.5. Vyhodnocení adaptačního plánu.....	82
Závěr	84
Použitá literatura	85
Elektronické zdroje	86
Příloha - dotazník	87

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví respondentů	35
Graf 2: Délka praxe v MŠ	36
Graf 3: Věkově heterogenní/homogenní	36
Graf 4: Jaký věk je podle zkušeností vhodný pro vstup dítěte do MS	38
Graf 5: Jak dlouho trvá dítěti adaptace na prostředí MŠ a třídy.....	39
Graf 6: Setkaly se někdy s adaptačními problémy, se kterými si nevěděly rady	43

Seznam použitých zkratk

HČ	hudební činnost
HV	hudební výchova
HvCH	hudební chvílka
IVP	individuální vzdělávací plán
JaŘ	jazyk a řeč
KK	komunitní kruh (komunikační)
PH	pohybové hry
PL	pracovní listy
PMPř	před matematické představy
POV	pobyt venku
RVP PV	rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
ŠVP	školní vzdělávací program
TvČ	tělovýchovná činnost
TvCh	tělovýchovná chvílka
TVP	třídní vzdělávací program
VČ	výtvarná činnost
VK	výukový kruh

Úvod

Ve svém okolí mám spoustu kamarádek, které mají momentálně malé děti, které buď již nastoupily do mateřské školy, nebo se teprve chystají. Často od nich slyším, jak se bojí, jak jejich děti budou zvládat pobyt v mateřské škole, jestli nejsou špatné matky, když je dávají do školky. Následně na to slyším, jaké problémy mají jejich děti ze začátku ve školce. Proto jsem se rozhodla, že se tomuto tématu budu věnovat více ve své bakalářské práci a pokusím se zjistit, jaké projevy jsou u dětí v adaptačním období běžné a jaké naopak nikoli.

Ačkoliv jsem práci zaměřila spíše na děti ve věku 3-4 roky, adaptace se netýká pouze těchto dětí, i když v tomto věku děti nejčastěji nastupují do mateřské školy. Od září roku 2017 se povinná školní docházka bude týkat i předškolních dětí a proto se o nich zmiňuji v jedné z kapitol. Od roku 2020 by měly být přijímány i děti ve věku dvou let, již nyní se, ale objevují mateřské školy, které tyto děti přijímají, a z tohoto důvodu jsem jim věnovala jednu část v kapitole.

Adaptace a adaptační problémy se netýkají pouze dětí, které nastupují nově do mateřské školy, ale i dětí, které přicházejí po dlouhé nemoci, po prázdninách, nebo těch, které nastupují do 1. třídy a u některých se mohou adaptační problémy objevit i v pozdějším věku. Proto je důležité věnovat se těmto problémům důkladněji již v dětství, abychom neměly později větší problémy při adaptaci. Toto téma považuji i z hlediska rodičovství za důležité, jelikož žádný rodič nechce, aby se jeho dítě trápilo a i já chci, aby jednou prožilo moje dítě poklidný vstup do školky.

V praktické části budu popisovat a analyzovat přístupy dvou mateřských škol k nově příchozím dětem. Dále se s pomocí dotazníku zaměřím na zkušenosti učitelek, které mají s dětmi s adaptačními problémy. Jako poslední vypracuji adaptační plán s činnostmi, které dětem v prvním měsíci lze doporučit pro zaujetí a dále, co by se měly naučit rozeznat a znát.

1. Kurikulární dokumenty

Kurikulum je souhrn otázek, které nám hledají odpovědi na otázky proč, koho, co, jak, za jakých podmínek a s jakým očekáváním máme učit. Jde tedy o cíle, obsah a prostředky učení a vyučování. (Walterová 1994, s. 13)

Při tvorbě kurikula mateřské školy se nahlíží k:

- „základním rozvojovým potřebám a kulturním hodnotám;
- sociálním a kulturně historickým podmínkám;
- vazbě na další výchovné instituce, zejména rodinu a 1. stupeň ZŠ;
- situaci dětí vzhledem k věkovým zvláštnostem a specifickým potřebám.“

(Opravilová 2016, s. 71)

Dva základní národní dokumenty tvoří kurikulární dokumenty. Ty jsou zaměřené na to, zvolit určitou vzdělávací cestu v systému našeho školství (Bílá kniha) a dále pak program společného rámce pro předškolní vzdělávání (RVP PV), kterým se řídí učitelé mateřských škol, zřizovatelé a další spolupracující instituce.

Předškolní vzdělávání není nyní povinné, avšak od září 2017 se tato povinnost mění a to pro děti, které dosáhnou do konce srpna daného kalendářního roku pěti let. Od roku 2020 by mělo být předškolní vzdělávání dostupné i pro děti od 2 let, toto opatření by mělo být pro podporu rodiny. „Zařazení dvouletých dětí do mateřských škol předpokládá úpravu podmínek pro předškolní vzdělávání, například snížení počtu dětí, posílení pedagogického i nepedagogického personálu, přizpůsobení denního režimu, psychohygienických podmínek, prostoru, vybavení atd. Tyto změny by se měly promítnout do úprav pedagogických dokumentů, konkrétně do RVP PV i ŠVP inovovaných metodických materiálů a samozřejmě do přípravy a vzdělávání pedagogů“ (Opravilová 2016, s. 157-158) „V případě zařazení dětí raného věku do mateřské školy je nutné tuto skutečnost zohlednit, a to v kapitolách věnujících se podmínkám pro vzdělávání, organizaci vzdělávání, charakteristice vzdělávacího programu, vzdělávacímu obsahu a evaluačnímu systému.“ (Splavcová aj. 2016, s. 71)

Bílá kniha, nebo také **Národní program pro rozvoj vzdělávání**, vznikla v roce 2001. Tento dokument formuluje základní cíle pro celý systém školní vzdělávací soustavy, ty odvozuje od individuálních a společenských potřeb a nevztahuje je pouze k vědění a poznávání, ale i k osvojení sociálních a dalších dovedností a hodnot. (Průcha aj. 2013, s. 76-77)

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je osobnostně orientovaný plán. Tento dokument obsahuje souhrn podmínek pro individualizované výchovné a vzdělávací působení v mateřské škole. Vychází ze skutečných potřeb dětí, jejich věkových a psychických zvláštností a podmínek, které poskytuje sociální a kulturní prostřední mateřské školy.

Vzdělávací obsah RVP PV je vnitřně propojený celek, který odpovídá specifice předškolního období. Učivo lze vnímat jako výzvu a nabídku příležitosti k rozmanitým praktickým i intelektuálním činnostem.

„RVP PV vytyčuje základní vzdělávací oblasti, v nichž je obsah předškolního vzdělávání konkretizován. Každá oblast zahrnuje tři vzájemně propojené kategorie. Především dílčí cíle (co u dítěte podporovat), vzdělávací nabídku (prezentující praktické i intelektuální činnosti) a konečně očekávané výstupy s předpokládanými dosažitelnými dílčími výsledky. Vyjadřují obecný předpoklad o tom, co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže, ale dosažení těchto výsledků není povinné.

Struktura vzdělávacího obsahu se dělí na oblast:

- Biologickou (Dítě a jeho tělo);
- Psychologickou (Dítě a jeho psychika);
- Interpersonální (Dítě a ten druhý);
- Sociálně kulturní (Dítě a společnost);
- Environmentální (Dítě a svět).“ (Oprailová 2016, s. 72)

Učitelka v mateřské škole by měla všechny tyto oblasti znát a vycházet z nich. Měla by umět přeměnit rámcový obsah vzdělávání do takové podoby, aby vyhovoval potřebám její skupiny dětí.

O adaptaci na mateřskou školu se zmiňuje RVP PV v kapitole s názvem **Podmínky předškolního vzdělávání**: „Nově přichozí dítě má možnost postupně se adaptovat na nové prostředí i situaci.“ Dále je zde zmínka o individuálním přístupu k dítěti: „Při vstupu dítěte do mateřské školy je uplatňován individuálně přizpůsobený adaptační režim.“ (Smolíková, aj. 2004, s. 33-34) „Přesné podmínky a konkrétní realizaci adaptace v jednotlivých školách stanoví opět ŠVP. Tato zmínka o adaptaci není ovšem jedinou. Adaptace má mnoho dalších aspektů. RVP PV (2004) dále stanovuje, že pedagogové respektují potřeby dětí, jak na potřeby obecně lidské, tak vývojové a individuální. Děti i dospělí se mají v prostředí mateřské školy cítit dobře, spokojeně, jistě a bezpečně. Je zajištěn pravidelný denní režim a řád. Všechny děti mají rovnocenné postavení. Pedagogický styl je podporující, sympatizující, projevuje se vstřícnou, empatickou a naslouchající komunikací pedagoga

s dětmi. Děti mají dostatek prostoru pro spontánní hru a pohyb, jsou též podněcovány k vlastní aktivitě a experimentování a mají možnost pracovat svým tempem. Ve vztazích rodiny a školy panuje oboustranná důvěra, otevřenost, vstřícnost, porozumění, respekt a ochota spolupracovat. Rodiče mají možnost podílet se na chodu školy. Jak je vidět RVP PV myslí na veškeré významné oblasti v procesu adaptace. Zmiňuje se jak o spolupráci s rodinou, tak o vlastnostech pedagoga, režimu dne v mateřské škole i o respektování dítěte samotného. Nejen tyto nesmírně důležité aspekty podporují snadnou adaptaci dítěte na prostředí mateřské školy.“ (Smolíková 2014, s. 26-27)

Školní vzdělávací program je dokument vypracovaný na úrovni dané školy. Tento dokument je o konkrétním fungování školy. ŠVP je povinným dokumentem, od roku 2007 je mateřským školám ukládána povinnost jej vypracovávat. Učitel si může zvolit cestu, jakou naplní požadavky RVP PV. ŠVP by mělo obsahovat již reálnou představu. (Koťátková 2014, s. 156-157) Pro tvorbu ŠVP a TVP existuje Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy.

2. Adaptace dítěte

Co je to vlastně adaptace? Pro mnoho lidí je tento pojem velkou neznámou. Adaptace je procesem přizpůsobování. V tomto období si dítě zvyká na nové skutečnosti. V pedagogickém slovníku je adaptace definována takto: je to „proces postupného přizpůsobování se člověka sociálním podmínkám“. (Průcha aj. 2013, s. 12) V psychologickém slovníku je popsána sociální adaptace obdobně jako „přizpůsobení se člověka novým sociálním podmínkám (např. adaptace při přechodu z jednoho stupně školy na druhý).“ (Hartl 2010, s. 11-12)

Nejvíce dětí nastupuje do mateřské školy v měsíci září, některé děti poprvé, ale vrací se zpět i ty, které již před prázdninami mateřskou školu navštěvovaly, všechny tyto děti potřebují čas na adaptaci. Problémy samotné adaptace dosahují vrcholu právě v prvních týdnech po nástupu do mateřské školy. (Kramulová 2011, s. 16)

„V mateřské školce děti získávají důležité základy pro své celoživotní sociální chování. Právě tady poprvé rozvíjejí vlastnosti, které jim jednou umožní začlenit se do různých lidských skupin, být jimi přijímány a najít v nich uspokojivé uplatnění. Konkrétně jde o schopnost spolupráce, družnosti, solidarity, soucitu, obětavosti, tolerance i porozumění vůči potřebám druhých i sebe sama.

V mateřské školce, bez přítomnosti nejbližších osob, dítě objevuje novou potřebu vztahu se svými vrstevníky. Učí se ovládat svůj egocentrismus. Poznává také, že cizí lidé

na ně působí velmi různě a že ne s každým je mu stejně dobře. Sama přítomnost oblíbeného vrstevníka často způsobí, že se dítě do školky těší, a naopak jeden jediný „nepříjemný“ zážitek může být důvodem, proč dítě školku zcela odmítá.“ (Kloudová 2013, s. 11-12)

2.1. *Adaptace dítěte s ohledem na vývojová hlediska*

Znát vývoj dítěte je pro učitelky mateřských škol velmi důležité, jak z hlediska fyzického, tak i psychického. Děti, které nastupují do mateřské školy, nejsou vývojově úplně stejné. Každé dítě se vyvíjí jinak, a proto bychom měli vědět, jak se děti vyvíjí a v jaké fázi se zrovna nacházejí. Působí na ně vnější faktory, ale i vrozené dispozice. Zaměřím se především na období batolecí a předškolní. V těchto vývojových obdobích děti nejčastěji nastupují do mateřské škol. Každé období má své vývojové zvláštnosti, já se budu věnovat pouze složce emoční a socializaci. Tyto dvě oblasti považuji z hlediska adaptace za nejdůležitější.

Batolecím věkem označujeme období dítěte od 1 do 3 let. Během tohoto období se rozvíjí mnohé schopnosti, dovednosti, ale i osobnost dítěte. Dítě se stává samostatnější a je si vědomo vlastní existence a vlastních možností. V této fázi je charakteristické, že se **osamostatňuje**. Objevuje se **první emancipace**. (Vágnerová 2012, s. 120-121)

Projevy emocí, jejich kvalita i vztah k podnětům, které je vyvolají, odpovídají stupni, ve kterém se osobnost dítěte zrovna nachází. V průběhu druhého a třetího roku se zvyšuje schopnost různě emočně reagovat na různé situace, ale i na potřeby jiných lidí a na prožitky. Emoční prožitek jim umožní, aby zpracovávaly různé situace odlišně a dále pak na ně reagovaly jejich vlastním způsobem. Jedním z vývojových úkolů je udržet emoční rovnováhu. (Vágnerová 2007, s. 61)

„Osamostatňování a navazování nových vztahů je podmíněno rozvojem různých kompetencí, které dítěti umožňují zvládnout komunikaci, osvojit si základní normy chování a diferencovat různé sociální role, včetně svých vlastních.“ (Vágnerová 2012, s. 149) **Socializační vývoj** probíhá ve stále se rozšiřujícím a různorodějším sociálním kontextu. (Vágnerová 2012, s. 149) Probíhá v rodinné skupině a lze jej tedy označit jako fázi rodiny. Rozvíjí se vztahy a kontakty s dalšími lidmi, především s rodinnými příslušníky, resp. širší rodinou. Všichni lidé v této skupině mají své vlastní role, které jsou spojené s různými projevy chování (ve vztahu k dítěti, ale i sobě navzájem). Socializaci nejvíce ovlivňují rodiče, na dítě kladou určité požadavky, ale umožňují mu i sledovat, jak se v různých situacích chovají oni sami.

Batole získává vědomí rodinné identity, tj. **rozvíjí se sociální identita** (tzv. sociální příslušnost jako součást sebepojetí). Pro dítě je velmi důležitá příslušnost k rodičům, rodině, ale i k ostatním lidem, které k ní dítě řadí. V rodinném společenství, které je ohraničené, učí se sociálním dovednostem, získává potřebnou jistotu ve chvíli, kdy je připraveno rozšířit své sociální teritorium. K tomu dojde až v předškolním věku (Matějček, 1999). (Vágnerová 2007, s. 63)

Teritoriem domova nazýváme místo, které dobře známe a kde se můžeme cítit bezpečně. Okolo dvou let se teritorium, které dítě zná, rozšiřuje o část vnějšího prostředí, ve kterém se dítě dobře orientuje (známá ulice, byty babiček, zahrada) (Matějček, 2004). (Vágnerová 2012, s. 150)

Dítě v batolecím období **rozlišuje lidi podle stupně blízkosti** (blízké, známé a zcela cizí), dle pohlaví (muže a ženy) a dle věku (dospělé a děti). Batole mění chování k cizím lidem, většinou se jich už nebojí. Dospělí jsou ve vztahu k batolatům skoro vždy v nadřazené roli a mohou být mezi nimi rozdíly (maminka je přísná, ale teta je rozmazluje). Dítě dokáže rozdělit i další specifické znaky rolí dospělých (profesi, vlastnictví atd.). Dospělí jsou pro dítě zdrojem zkušeností a jsou zajímaví.

Specifické postavení zaujímají **vrstevníci**. Ti nejsou nad dítětem nadřazení, ale je s nimi často srovnáváno. Vztah k vrstevníkům nebývá ze začátku diferenciován. U každého dítěte závisí na jeho zkušenostech se sourozenci, které poté přenáší na vztahy k cizím dětem. Nejčastěji jde o vztahy, které se projeví ve hře. Batolata si většinou **hrají** vedle sebe (paralelní hra), nedokážou ještě spolupracovat. Během hry se vzájemně napodobují. Chápu pravidla hry egocentricky, stále volí užití takové strategie, která je ve výsledku výhodná jen pro ně. Společnou hru s vrstevníky, usnadňuje matka. Přítomnost dospělých je důležitá v začátcích při rozvoji sociálních dovedností. Později již dětskou hru tolik neovlivní. Kontakt s vrstevníky usnadňuje emancipaci. (Vágnerová 2010, s. 64)

„Nástup do mateřské školy ve třech letech je pro většinu dětí skutečným životním mezníkem. Jinak se vývoj batole podobá bystřině, kde se na každém kroku vyskytuje nějaká větší nebo menší peřej.“ (Říčan 2006, s. 101)

V předškolním období je tělesný i duševní vývoj pomalejší. Probíhá od třetího do 6-7 roku.

Pro předškolní období je charakteristické **ustálení pozice ve světě**, rozrůzněním vztahu ke světu. V poznání světa dítěti pomáhá jeho vlastní představivost, „je to fáze fantazijního zpracování informací, intuitivního uvažování, které ještě není regulováno logikou.“ (Vágnerová 2007, s. 78) Nazýváme ho **obdobím iniciativy**, dítě má potřebu

zvládat věci samo, potvrzovat a vytvářet tím své kvality. V sociální oblasti také dochází k postupnému rozrůznění, **rozdívají se vztahy s vrstevníky a objevuje se přesah rodiny**. Toto období bychom měli chápat jako obdobím příprav na život ve společnosti. Dítě by mělo přijímat řád, který upravuje chování k různým lidem. Musí se naučit spolupráci, ale i se prosazovat. V předškolním věku se projevuje sdílená aktivita, ve které je potřeba sebeuprosazení, ale i prosociální chování. (Vágnerová 2007, s. 78)

Pro předškolní věk je typické, že **emoce** dítěte jsou stabilnější a vyrovnanější než v batolecím věku. Děti v tomto období mívají častěji pozitivní náladu, ubývá negativních emočních reakcí. Změna v emočním prožívání je závislá na tom, jak je vyvinutá zralost CNS, ale také na úrovni uvažování. Předškoláci dokáží svou nespokojenost vyjádřit už jiným způsobem, nebo se s ní lépe vyrovnávají. V předškolním věku děti chápou aktuální význam emocí, vědí, že se vyjadřují v rámci hodnocení pozitivně nebo negativně a s tím je spojeno i uspokojení nebo nespokojení. Rozvíjí se **emoční inteligence**. Dokáží lépe chápat svoje pocity, projevuje se empatie k emočním projevům ostatních lidí, oddálí vlastní uspokojení a ovládají i své projevy citů. Od předškolních dětí se vyžaduje, aby už dokázaly svoje emoce ovládat, samozřejmě ty negativní. Začíná se rozvíjet i emoční autoregulace, ale ne vždy se podaří city korigovat. (Vágnerová 2007, s. 90)

Dále se **rozdívají orientace v emocích jiných lidí, ale i empatie**. „Mladší předškolní děti posuzují emoční projevy jiných lidí subjektivně a situačně. Starší předškolní děti vědí, že lidé svoje emoce nemusí vždycky dávat najevo. V šesti letech si začínají uvědomovat, že vnější projev může sloužit dokonce i k maskování skutečného emočního stavu, protože lidé vždycky nechtějí, aby ostatní věděli, co cítí.“ (Vágnerová 2007, s. 90-91) Děti, které se lépe orientují v pocitech druhých, jsou oblíbenější. (Vágnerová 2012, s. 221)

Předškolní děti si již spolu dokáží složitě a zajímavě **hrát**, a to bez pomoci dospělých. Během hry se učí střídavě zaujímat různé role: toho kdo spolupracuje s ostatními, kdo vede a je veden, ale i roli soupeře. (Říčan 2009, s. 275-276)

Velkým úkolem je dosáhnout rovnováhy mezi soupeřením a spoluprací. Pavel Říčan napsal: „Těžko se ubráníme dojmu, že v naší výchově – počínaje rodinou – je stále ještě nadbytek soupeřivosti, a ne vždy zrovna zdravé. Pro některé lidi je soutěžení jedinou dimenzí hodnot, jediným citem ovládajícím všechno myšlení a jednání. Jejich děti se nakazí snadno a brzy.“ (Říčan 2006, s. 126-127)

Předškolní dítě již také obratně a s naprostou samozřejmostí **střídá role**. Jinou roli hraje doma, jinou v mateřské škole a jinou k dětem. V každé roli však dítě jinak mluví,

jinak gestikuluje a jinak i jedná. V každé roli se od něj očekává něco jiného a má i jiné povinnosti.

Přátelství, nebo kamarádství netrvají v tomto období dlouho. Avšak znamenají nesmírně důležitou zkušenost, zvláště pak pro jedináčka. Většinou však děti touží po bližším vztahu, ale toto toužení bývá spíše platonické. (Říčan 2006, s. 125)

Kladou se **základy socializace**, člověk se začleňuje do společnosti. Sice se socializace projevuje již v kojeneckém období, ale během tohoto období je více znatelná. (Říčan 2006, s. 119)

Rodina je stále nejvýznamnějším prostředím, které zajišťuje primární socializaci dítěte. (Langmeier, aj. 2006, s. 93) Zde se naučí komunikovat, vnímat a chápat projevy jiných lidí, empatii, respektování potřeb druhých, ale i ovládání vlastních emocí, uplatňování vlastních názorů a přesvědčení, používat správná řešení konfliktních řešení atd. Avšak socializace probíhá i mimo rodinu, je to fáze přesahu rodiny všemi směry. Předškolní období by se mělo brát jako období příprav na život ve společnosti, a to nejen jako navazující vstup do školy.

Vzájemně na sebe působí socializace a rozvoj jedince. Rozvíjí se i individualita v kontaktu s jinými lidmi. Nezbytné pro další osobnostní rozvoj jedince jsou rozšiřování kontaktů mimo rodinu a vztahy s dalšími lidmi. Toto mu umožňuje získat nové kognitivní i afektivní zkušenosti. Socializace se neprojevuje jen chováním, ale i individualizací (rozvojem hodnocení a prožívání, rozvojem sebepojetí a sebehodnocení).

V předškolním období se učí novým sociálním dovednostem. Rozvíjí se **kommunikace** a způsoby **interakce** s jinými lidmi než jsou rodiče. Většina předškolních dětí se již nyní dokáže začlenit do jiných sociálních skupin a navázat zde nějaké vztahy, které ovšem nejsou závislé na kontaktech rodičů. Postupně se diferencuje **triáda oblastí**.

- **Rodina** – je zdrojem jistoty a bezpečí, je to také soukromé prostředí.
- **Vrstevníci** – patří do rovnocenné skupiny. Postupná socializace do této skupiny poskytuje užitečnou zkušenost (další diferenciaci vztahů a chování k dospělým). Děti zde mohou uspokojit své potřeby seberealizace i sebepotvrzení.
- **Mateřská škola** – je první instituce, se kterou se dítě setkává. Pomocí této instituce vstupuje do společnosti jako samostatný jedinec a potvrzuje si své kompetence. Dítě se musí přizpůsobit požadavkům mateřské školy a musí si osvojit další sociální dovednosti.

K překročení hranic rodiny dochází, když dítě získá zkušenost jistoty a bezpečí, vytvoří si vědomí domova a rodinné identity. Pokud ji nedosáhlo, nemůže si dítě vytvořit nové vztahy s cizími lidmi. (Vágnerová 2007, s. 92-93)

2.2. Zralost, způsobilost a připravenost pro mateřskou školu

Pojmem „zralost pro mateřskou školu“ dříve znamenal, že tělesný a duševní vývoj dítěte podle biologického plánu časem dozraje. Schopnosti, jako ovládání tělesné čistoty, se rozvíjejí pomocí sociálního prostředí. Dnes se spíše objevuje pojem „schopnost chodit do mateřské školy“. A kdy je tedy dítě zralé pro vstup do mateřské školy? Když dítě samo chce jít do mateřské školy, když si vyhledává podněty ve skupině ostatních dětí a v uzpůsobeném prostředí mateřské školy. Ale pro mateřskou školu už nemusí být tak důležité, jaké schopnosti si tam dítě přináší. A proto je lepší používat pojem „připravenost na mateřskou školu“.

„Dva významní čeští psychologové, Z. Matějček a J. Langmeier, kteří uvedli problematiku psychické deprivace dítěte do ČR už v 60. letech, zdůrazňují význam tří dimenzí, které je nutné sledovat při umístění dítěte do předškolního zařízení:

1. **Do jaké míry** doplňuje zařízení rodinnou výchovu (zda jsou rodinné výchovné přístupy v souladu s institucí a kolik času tráví dítě mimo rodinu). Tuto dimenzi můžeme ovlivnit.
2. **Věk**, ve kterém dítě do kolektivu přichází (zdůrazňují, že kolektivní výchova bude mít jiný vliv na batole, které ještě kolektivu nedozrálo, a jiný na dítě starší 3 let, které už spontánně dětskou společnost vyhledává). Tuto dimenzi může ovlivnit MŠ, ale i rodiče (nutnost jít do zaměstnání).
3. **Vnitřní organizaci výchovy a práce s dětmi v jednotlivých zařízeních**, což souvisí též s osobnostními předpoklady tamních vychovatelů, s tradicemi, materiálními podmínkami, stálostí vychovatelského týmu apod.“ (Šulová 2004) a s činnostmi v MŠ. Tuto dimenzi zcela ovlivňuje MŠ.

A co tedy učitelky očekávají od nově příchozích dětí? Aby do školky nastupovaly děti s dovršením tří let, které budou již psychicky i fyziologicky zralé na vstup do mateřské školy. Děti by měly mít dokončenou výchovu k hygieně. Většinou učitelky ocení i lepší schopnost slovního vyjadřování. Dítě jim sdělí, co má „na srdci“ a bude lépe navazovat kontakt s ostatními dětmi. Měly by mít schopnost odpoutat se od matky, to souvisí s osamostatňováním se. Dítě tak získává sebedůvěru a navazuje vztahy s vrstevníky

a dospělými v mateřské škole. Další, co by dítě mělo zvládat, by měla být sebeobsluha, alespoň základy svlékání a oblékání. Mělo by poznat své oblečení a mělo by se pokoušet svléknout a obléknout. Stolování je také vhodné zvládat, umět držet lžici, dokázat se sám napít z hrníčku. To jsou také důležité věci, ve třídě už není rodič, který by dítě krmlil nebo mu pomohl se napít z hrnku. A jako poslední by měly být zdvořilostní návyky, jako je zdravení při příchodu a odchodu ze školky. Dítě, které umí poprosit, může mít mnohem lehčí působení v mateřské škole, jelikož může poprosit o pomoc druhé. (Kloudová 2013, s. 29-30)

V roce 2020 vejde v platnost zákon o umisťování dvouletých dětí do MŠ. Tento věk mi přijde nevhodný. Uznávaný psycholog Václav Mertin řekl: „Umisťování dvouletých dětí do mateřských škol bude vždy problematické a z hlediska jejich vývoje nevhodné. Školka jako instituce nemůže nahradit rodinné prostředí, které děti ve dvou letech potřebují.“ (Luš 2017) Emoční ani socializační stránka dítěte není ještě plně vyvinuta a dítě pak následně může mít větší adaptační problémy, než kdyby nastoupilo v pozdějším věku. „Mertin upozornil, že dvouleté dítě si teprve vytváří pevnou vazbu k lidem kolem sebe, která vzniká od prvního roku života, ale ve dvou letech ještě není hotová. Potřebuje tuto vazbu dotvořit a instituce mu v tom nemůže pomoci. Vzhledem k odlišným potřebám dvouletých dětí ve srovnání s tříletými, s nimiž mají učitelky výrazně větší zkušenosti, vydalo ministerstvo na začátku loňského září materiál s informacemi pro mateřské školy. Doporučení, jak mají postupovat, jsou obecného charakteru. Školky by například měly vycházet vstříc individuálním potřebám, například spánku. Pro hygienu je možné využívat nočníky. Stravování dvouletých dětí se řídí podle stejných norem jako starších dětí. Mertin zdůraznil, že v odlišném přístupu k dvouletým dětem nejde jen o to, že některé budou učitelky muset přebalovat. „Jde i o komunikaci. Ty děti vyžadují velmi individuální přístup. Komunikují hodně neverbálně a je nesprávné je hromadně k něčemu nutit. Musí se nechat dospět,“ uvedl. Zapochyboval přitom, zda je to v silách personálu mateřských škol.“ (Luš 2017)

Rodičům bych proto doporučila, aby dítě nejprve navštěvovalo jen dílničky v MŠ, aby si zvyklo na prostředí a následně bych po domluvě s paní ředitelkou zkusila dávat dítě jen na pár hodin na dopoledne. V tomto věku některé děti již navštěvují mini školky, nebo dětské skupiny, kde si zvykají na větší kolektiv, ale i na autoritu učitelky. Avšak jen na několik hodin týdně, nikdy na celý den.

2.3. Přechod v životě dítěte a rodičů

Dítě, které vstoupilo do mateřské školy, je rodinou, ale i tou širší, vnímáno jako statečné a šikovné. Takovéto dítě je povzbuzováno a oceňováno. Všem dětem, které vstupují do mateřské školy, by se mělo připomínat, že mají nyní velmi důležitou roli. V tuto chvíli je i podstatné, abychom dítěti nezapomněli říkat, že patří do dětského kolektivu a že z toho máme samozřejmě radost. Je i velmi důležité, aby rodiče oceňovali mateřskou školu před dítětem, dítě tak nedostává špatný pohled na mateřskou školu a na učitelky. (Koťátková 2014, s. 73) Mateřská škola se má stát pro rodiče, ale i pro děti spojencem a ne jejich nepřítelem.

Vstup dítěte do mateřské školy je i pro matku velkou zátěží. Některé matky jsou na dítě velmi fixované, mají pocit, že ho opouštějí, že jsou jejich děti příliš malé, nebo že se o dítě mají najednou „dělit“ s cizí osobou. V takovém případě se matka vnitřně pere s tím, že se má dítě už osamostatnit, ale i přes to by ho ráda měla jen sama pro sebe. Někdy se proto stává, že matky při svém odchodu z mateřské školy pláčou i přesto, že jejich dítě snáší pobyt v mateřské škole dobře. Doma se poté snaží vynahradit dítěti ztracený čas, který s ním nebyly a jsou přehnaně vstřícné a ulevují jim v dodržování pravidel. (Deissler 1994, s. 11-12) V článku s názvem První kroky od máminých sukni autorka píše: „maminky, které se první dny trápí, jestli dítě ve školce nestrádá, když ráno tak plakalo, je potřeba odpoledne ujistit, že jejich potomkovi pláč dlouho nevydržel a že si většinu dne vcelku spokojeně hrál.“ (Kramulová 2011, s. 17) Toto ujištění je pro matku velmi důležité, jelikož nemá poté takové výčitky svědomí, že dítě odložila a ono se teď kvůli ní trápí.

Dále tu máme samotný čas, který by mělo dítě strávit v mateřské škole. Někteří rodiče to berou jako přechodné krátkodobé pohlídání, někdo naopak přivede dítě ráno a odvede ho až těsně před tím, než se má školka zavírat. Obě varianty jsou špatné. Je důležité, aby si dítě zvyklo na rytmus a chod mateřské školy. Není dobré, aby rodiče vyzvedli dítě hned, jak mohou a dali ho na hlídání k babičce, nebo zajistili hlídání jinak. Je pak i možné, že rodiče přestanou na nějaký čas dávat dítě do mateřské školy a dítě si tak znovu a znovu musí zvykat na pobyt v ní. Horší variantou pak je, když rodiče dají dítě do mateřské školy i přesto, že je dítě nemocné. Takové dítě těžce nese pobyt v mateřské škole, nezapojuje se a nemá o nic zájem. Tento pobyt je pro dítě utrpením. Z hlediska rodičů je to nezodpovědné, nemocné dítě může totiž nakazit ostatní děti ve třídě.

Děti, které navštíví poprvé mateřskou školu, mohou mít pocity strachu. „Atmosféra v nové budově nepůsobí na každé dítě stejně. Protože se tam nachází tolik věcí nových a neznámých, nikdo předem neodhadne, co všechno může v dítěti pocít strachu vyvolat.

A ne každému dítěti strach kouká z očí. Mnohé ho totiž potlačují v sobě; zmlknou, prostě zůstanou stát, nic nedělají. Například jedináček, který bydlí s rodiči v dvoupokojovém panelovém bytě, si možná ve velké společenské místnosti bude připadat ztracený a bezradný, protože ještě neví, jak by se měl k druhým dětem chovat. Stěny a strop jsou nezvykle daleko, na velká okna není zvyklý, většina dětí divoce a s hlasitým křikem pobíhá sem a tam.“ (Deissler 1994, s. 11-12)

2.4. Projevy dítěte v adaptační fázi

Nemůžeme říci, že adaptace dětí je u všech stejně dlouhá a má stejný průběh. Každé dítě je jiné, a proto ke každému dítěti musí učitelka přistupovat individuálně. Každá učitelka projevuje velký zájem na tom, aby si dítě co nejdříve zvyklo a seznámilo se s prostorem mateřské školy, aby se přizpůsobilo režimu ve třídě a zvládlo adaptaci. (Kloudová 2013, s. 24)

S pláčem a smutkem při loučení přichází do třídy zhruba polovina dětí kolem čtyř let. Tento stav může trvat dva až šest týdnů. Tyto projevy postupně mizí, avšak mohou se objevit znovu, když je dítě dlouho doma z důvodu nějaké nemoci, ale i jen po víkendu. Je ale důležité sdělit rodičům, že když odejdou ze školky, tak se tento stav dětí mění a dítě se najednou stává aktivní a neprojevuje se uzavřeně lítostivě. V žádném případě, ale není vhodné, aby děti hned od prvního dne zůstávaly ve školce celý den. Toto není vůbec vhodné. Dítě má pocit, že je odloženo a čas, který stráví bez maminky je pro ně neúnosný. Může nastat i situace, kdy ráno přivede rodič dítě do školky, ale za žádných okolností ho nedostane do třídy, dítě se bude „zuby, nehty“ držet rodiče a usedavě plakat. Tyto děti se pak snaží uniknout ze třídy. Klidnější přizpůsobení probíhá zejména v heterogenních třídách. Starší děti už totiž školku znají a dokáží menší děti zklidnit a zaujmout. Nejhůře je na tom, co se týče adaptace, skupina dětí nejmladšího věku a děti, které nikdy nechodily do školky. V těchto skupinách trvá adaptace nejdéle a mají i citové problémy.

Důležitou roli hraje osobnost učitelek. Dítě ve věku od tří do šesti let hledá u učitelky oporu a bezpečí. Pokud rodiče často komunikují s učitelkou, mohou v dítěti podporovat dobrý směr jistoty a opory. Od učitelky se také můžeme dozvědět spoustu důležitých informací o dítěti, s kým si často hraje a v čí blízkosti se nejčastěji zdržuje. Když s dítětem mluvíme o jeho kamarádech ve třídě a o tom co dělalo, dáváme mu tím najevo, že ač se ve třídě nevyskytujeme, tak i přesto víme, jak se mu ve třídě daří a oceňujeme i jeho samostatnost.

Jsou však i děti, které nemají s adaptací na nové prostředí žádné problémy. Většinou to jsou děti, které dosáhly již pátého roku života, mají dostatek sociálních zkušeností nebo to jsou od přírody extroverti a zajímá je společenský život a baví je.

Předposlední skupinu tvoří děti, které ze začátku nesmutní. Bývají to děti, které se zajímají o všechno, co se týče školky. Ozkoušejí velkou část hraček a her a po nějakém čase už nechtějí do školky chodit. Všechno co chtělo takové dítě poznat, už poznalo a nyní chce zůstat zase doma. Dokáže vysvětlit, proč už do školky nechce chodit a dokáže v tom vysvětlování být značně vytrvalé.

Poslední skupinou jsou děti, které se ani po dlouhé době nedokáží zadaptovat a trpí tím. Takové děti se stále těžko loučí, nezapojují se do činností, jsou uzavřené, dobu ve školce jen přežívají. Doma se tyto děti projevují úzkostně a v noci špatně spí. U těchto dětí mohou nastat i psychosomatické příznaky (bolení břicha, bolení hlavy, horečka, zvracení), které mohou vyústit v separační úzkostnou poruchu. V takovém případě je důležité vše prokonzultovat s učitelkou a najít společnou cestu pro zapojení a vzbuzení zájmu u dítěte. Pokud se však nedaří najít řešení, je vhodné se poradit s dětským psychologem. (Koťátková 2014, s. 96-97)

„Uvádějí se tři stadia reagování dítěte mladšího předškolního věku na přerušení kontaktů s rodinou:

1. Stadium protestů – dítě reaguje vytrvalým pláčem, dožaduje se rodiče, nechce s novým prostředím komunikovat, odmítá hračky a hraní.
2. Stadium zoufalství – dítě již nenaříká, je uzavřené, sporadicky komunikuje, vybere si nebo přijme hračku, ale bez zájmu s ní manipuluje a pozoruje okolí.
3. Stadium odpoutání od matky – připoutává pozornost k náhradní osobě, chování a komunikace se blíží normálu, dítě si začíná bezstarostně hrát.

Jak dlouho trvají jednotlivá stadia, není přesně jasné, je to individuální. Na základě těchto informací, však můžeme vypořádat, kde se dítě v tomto zákonitém postupu adaptace právě nachází.“ (Koťátková 2014, s. 97)

Najdou se ale i jedinci, kterým trvá déle, než se zapojí do společných her a činností. Takovým to dětem říkáme „pozorovatelé“. Tyto děti do ničeho násilím netlačíme. Jejich chvíle prostě nadejde později.

2.5. Jak připravit dítě na mateřskou školu

Ideální je, aby byl nalezen „optimální soulad mezi potřebami rodiny a možnostmi a koncepcí mateřské školy. Například je možné využívat podnětů, porovnávat nové zkušenosti se starými a na základě toho zdokonalovat vzájemný soulad.

Ve venkovských oblastech, na vesnici, je situace zcela odlišná než ve městě. Zde už se rodiny zpravidla znají, vyskytuje se méně problémů s „novými“ rodiči a dětmi a informace o mateřské škole jsou všeobecně známé.“ (Niesel aj. 2005, s. 63, 66)

Dále je důležité si uvědomit, že pokud se budeme věnovat přípravě na mateřskou školu u dítěte ve věku tří let a u předškoláka, že rozdíl tam bude. Je vhodné se už od doby zápisu zamýšlet nad tím, co by mělo dítě při nástupu umět, aby byl nápor na jeho psychiku, co možná nejmenší. Velký nápor pak u dítěte může působit v prvních měsících docházky různé neúspěchy. Existuje tzv. doporučující desatero, ve kterém jsou uvedena doporučení, co bychom měli udělat, aby vstup do mateřské školy nebyl pro dítě traumatem. Většinu toho, co je v desateru uvedeno, rodiče dělají, ale bylo by vhodné začít se těmto věcem více věnovat zhruba půl roku před nástupem do mateřské školy, sám rodič ví nejlépe, co speciálně jejich dítě potřebuje zlepšit, nebo lépe řečeno zdokonalit.

Pokud dítě předem připravíme na jeho samostatnost v mateřské škole, bude mít lepší start a my o něj nebudeme mít takové starosti. Po nástupu už tolik času a klidu mít nebudeme. Proto je dobré myslet trochu dopředu a dělat něco pro to, aby se dítě mohlo postupně zdokonalovat, ještě před tím než nastoupí do mateřské školy, poté už to pro něj totiž nebude stresující záležitost. (Koťátková 2014, s. 90-91)

Doporučující desatero

Mnohé mateřské školy na svých internetových stránkách uvádějí toto doporučující desatero v rámci adaptačních plánů, které zřejmě převzali z knihy od Soni Koťátkové. A co vše doporučující desatero obsahuje:

1. „Chodit s ním mezi děti, a to i tehdy, má-li sourozence. Chodit také do míst, kde si venku děti ze školky hrají. Někdy mateřské školy otevírají svoji zahradu rodičům s dětmi, to je velmi vhodné a je třeba toho využít.
2. Nechat dítě na určitou dobu v péči jiného známého člověka, aby se pozvolna sociálně „otužovalo“. Chodit s ním do nových prostředí, kde i my se musíme chovat podle jiných pravidel než doma, například do mateřského centra.
3. Zaměřit se na dovednosti sebeobsluhy s přirozenou a klidnou důsledností a oceňováním i drobných výsledků (při jídle, v koupelně, při oblékání a svlékání, obouvání, uklízení hraček apod.).

4. Rozvrhnout čas tak, abychom na dítě nemuseli spěchat, má-li věci udělat samo. Počítat s tím, že když jsme dítě sami oblékali, krmili apod., zabralo nám to méně času, než když to dítě udělá samo. Začít s činností dřív a vyvarovat se tak tlaku a spěchu spojenému s tím, že nakonec větší část uděláme za dítě a ještě se na ně budeme zlobit.
5. Udělat si čas na každodenní společnou chvilku u hry, nad knihou či dětským časopisem a podněcovat dítě ke slovnímu vyjadřování.
6. Udělat si čas na čtenou pohádku nebo na písničku před spaním. Rozšiřujeme tím dětskou slovní zásobu, pochopení logiky děje, soustředění se na poslech a gramatickou stavbu jazyka.
7. Během dne využívat možností si s dítětem povídat. Ve volném tempu řeči mu dávat hodně prostoru, aby mluvílo, poslouchat ho, krátce komentovat to, co říká, aby vědělo, že mu rozumíme.
8. Krátce a srozumitelně oceňovat, co se dítěti daří, povzbuzovat ho, když mu něco nejde, ale i jasně odmítnout nevhodné chování a vysvětlit proč.
9. Vyvarovat se výhrůzek typu „Počkej, až budeš ve škole...!“ Dítě se bude školky bát už předem a působí to, jako bychom tím chtěli ze sebe setřást odpovědnost za to, co dítě dělá nebo naopak neumí udělat.
10. Opatrně zacházet i s vychvalováním školky, „jak tam bude všechno báječné“. Držme se reality a mluvíme o tom, co asi všechno tam dítě bude moci dělat. Předejdeme vytvoření nereálných představ a následnému zklamání.“ (Koťátková 2014, s. 91-93)

Pokud tedy rodiče zkusí pracovat a dodržovat těchto deset doporučení bude vstup do mateřské školy pro dítě mnohem snazší a méně stresující i pro rodiče.

2.6. Co se dá udělat pro dobrou adaptaci

Jak bude dítě zvládat samotný proces adaptace na školku, bude hodně záležet na několika věcech. Bude záležet na věku dítěte. Jestli bývalo jen s maminkou, nebo jezdilo na návštěvy k babičce a dědovi. Ale i samotná spolupráce mateřské školy a rodiny je velmi důležitá. Pokud komunikace a spolupráce funguje, dítě se v takovém případě cítí bezpečně, může být vzděláváno a vedeno k dalšímu životnímu mezníku a tím bude zápis do první třídy. (Koťátková 2014, s. 94)

První dny i týdny jsou v mateřské škole pro dítě plné zážitků a postupných kroků v poznávání dětské skupiny.

Některé mateřské školy umožňují ve druhé polovině školního roku návštěvy rodičů s dětmi, které ještě do mateřské školy nechodí, třeba jen ve vybrané dny na hodinu nebo aby si zde děti dohromady pohrály a poznávaly prostředí spolu s přítomným rodičem. Toto je ideální varianta pro následný klidný průběh adaptace dítěte v dané školce. Děti se tak dokáží orientovat v novém prostoru, hračkách a mohou zde poznat i paní učitelky.

V závěrečné práci T. Šafránkové se objevily zajímavé poznatky. Například že vliv stylu výchovy v rodině má vliv na děti na přijetí nových pravidel po vstupu do mateřské školy. „Působením výchovy protekcionistické, pro kterou je typické nadměrné upřednostňování potomka, se děti častěji chovaly proti požadovaným normám. Výchovou demokratickou, pro kterou je charakteristické působení vyvážených preferencí, dobrý vzor a přiměřené vedení potomka, se ukázalo, že děti se chovaly více v souladu s pravidly.“ (Koťátková 2014, s. 94)

V článku, který napsala Daniela Kramulová a publikovala ho v Infomatoriu 3-8 je psáno: „V posledních letech přibývá mateřských škol, které patrně po vzoru prvních tříd umožňují rodičům být v den nástupu do školky s dětmi ve třídě. Cílem má být ukázat rodičům, jak vypadá prostředí, v němž budou jejich synové a dcery trávit značnou část dne. Dětem má takový pozvolný nástup v bezpečném doprovodu blízké osoby pomoci při seznamování se s novou třídou, dětmi i personálem. Podle psychologičky Halíkové se tím adaptace dětí neusnadní a učitelky si zbytečně komplikují život.“

Když se shromáždí dostatečný počet rodičů a dětí, učitelka k nim obvykle promluví. Rodiče poslouchají, možná i některé z dětí se na ni zvědavě podívá – stále ovšem netuší, že od teď je tu hlavní ona, nikoli máma s tátou nebo babička.“ A toto je důležité si uvědomit, proto si myslím, že je lepší postupně navštěvovat mateřskou školu, pokud je nám to umožněno, aby si dítě zvykalo na prostředí a paní učitelky v průběhu předešlého školního roku, aby pak v koutě třídy nemuseli rodiče postávat a dítě tak vědělo, že se teď musí poslouchat paní učitelka, jelikož maminka, ani tatínek tu není a tou autoritou je tu teď ona. Sama autorka píše, že by „už první den ve školce měl probíhat standardně, aby i nejmenší děti od samého začátku věděly, na čem jsou a jak to bude ve školce vypadat – jistota a opakování je tím, co adaptační období usnadňuje.“ (Kramulová 2011, s. 16)

Osobnost dítěte také hraje velkou roli při adaptaci. Pokud rodiče vědí, že je jejich dítě průbojné a sebevědomé, nebo naopak bázlivé, je dobré, aby si toho byli vědomi a pokud to bude možné, vyšli dítěti všemožně vstříc během adaptační fáze. (Kloudová 2013, s. 11)

Další možností je na začátku školního roku chodit s dítětem do třídy a podle potřeby tam následně pobýt. Tento přístup je léty prověřený a ve většině mateřských školách je umožněn. Pokud rodiče takto zodpovědně přistupují k adaptaci vlastního dítěte, je jejich zodpovědnost náležitě oceněna. Většinou se tedy jedná o jeden až dva týdny.

Rodiče, kteří aktivně prožijí adaptační fázi s dítětem, mají potom možnost vybírat témata k hovorům, poznají denní režim, hračky a vybavení mateřské školy, ale poznají i ostatní děti, se kterými je jejich dítě ve třídě.

Vhodný je i zájem o týdenní (měsíční) třídní plán, abychom byli v obraze, čemu se ten daný týden (měsíc) dítě naučí a mohli pak o tom s dítětem mluvit a případně i s učitelkami. Je vhodné se zajímat o to s kým si dítě hrálo, s kým si povídalo, s kým šlo venku za ruku a pak si ta jména zapamatovat. Takto můžeme začít spřádat jemnou síť poznaného o skupině dětí a tu pak vtahovat do své rodiny. Děti můžeme zvát na narozeninové oslavy, dětská odpoledne apod. Dítě si neumí vybavovat, co se ve školce dělalo, jelikož žije přítomností, proto je vhodné ptát se na jiné věci.

Začátek školního roku je zatěžkávací zkouškou i pro rodiče, co se týče toho, co má dítě přinést do školy. Neměli bychom se tím nechat vystresovat, ale naopak se to snažit splnit co nejdříve, abychom na to nemuseli zbytečně myslet. Jeden z požadavků je i prohlídka u pediatra o zdraví dítěte.

Ze začátku mají děti problém uvěřit tomu, že si pro ně rodiče zase přijdou. Proto je důležitý i zodpovědný přístup rodičů k jejich slibům. Pokud nějaký slib dítěti dáme, měli bychom ho i dodržet. Pokud si myslíme, že dítě na slib zapomene, jsme na velkém omylu. Dítě to bere jako velkou zradu. Jde o první prověřování důvěryhodnosti vztahů, nebo naopak se upevňují obavy a nejistoty, kdy jejich zdrojem jsou ti nejbližší. (Kořátková 2014, s. 93-95)

Objevuje ale i jiný problém, co se týče rodičů. Například by si dítě už šlo hrát s kamarády, ale rodič chce ještě jednu pusu a objetí na rozloučenou, než bude muset jít. To může dítě znejistit. V tomto okamžiku je dobré, aby učitelka zasáhla a loučení zkrátila.

3. Praktická část

V teoretické části jsem se zaměřila především na kurikulární dokumenty a adaptaci u nově přichozích dětí s ohledem na vývojová hlediska. Adaptace na mateřskou školu probíhá nejčastěji v batolecím a předškolním období, a proto bylo důležité si ujasnit, významné mezníky.

Cílem praktické části je ve vybraných mateřských školách popsat a analyzovat jejich přístupy k nově přichozím dětem. Zaměřit se na konkrétní problémy adaptace u dětí a navrhnout vlastní program, který usnadní jejich adaptaci.

Proto jsem v praktické části nejprve srovnala školní vzdělávací programy vybraných škol z hlediska popisu a analýzy jejich přístupů k nově přichozím dětem. Cílem tedy bylo srovnat jejich obsah a zaměřit se na to, jestli mají v nějaké části zmínku o adaptaci dětí, nebo případně i samotný adaptační plán. Výběr mateřských škol byl náhodný, ale vybrala jsem ty mateřské školy, se kterými udržuji kontakt z důvodu vztahu s paní učitelkami.

Dalším krokem bylo vypracování dotazníku, abych se dozvěděla, s jakými adaptačními problémy se nejčastěji paní učitelky potýkají a jak je následně řeší. Vytvořila jsem dotazník s otevřenými a uzavřenými otázkami. Dotazník obsahuje dvanáct položek. Některé otázky jsem převzala z již vytvořených dotazníků v bakalářských pracích se zaměřením na adaptaci dětí v MŠ. S některými otázkami mi poradily paní učitelky z mateřských škol. Dotazník jsem vytvořila a distribuovala pomocí stránek survio.com, kde je možné vytvářet dotazníky online.

Kritériem bylo, aby respondenti vyučovali v mateřské škole. Na dotazník mi celkem odpovědělo 22 dotázaných. Nemusela jsem vyřadit žádné dotazníky, jelikož byly všechny otázky zodpovězené a všichni vyhovovali mému kritériu (pouze praxe v MŠ). Některé dotazníky jsem rozdala paním učitelkám, které znám a se kterými komunikuji, ale některým jsem zaslala odkaz a ten jsem také vložila do skupiny na sociální síti, kde se nacházejí jen paní učitelky z mateřských škol.

Vyhodnocení dotazníku jsem prováděla postupně v pořadí jednotlivých otázek. Nejprve jsem sčítala odpovědi a u volných otázek jsem odpovědi zaznamenávala do Wordu.

Jako poslední jsem vypracovala adaptační plán, který jsem ale nemohla v praxi vyzkoušet celý po jednotlivých týdnech, ale mohla jsem si vyzkoušet některé činnosti a pozorovat, jak na ně děti reagují a případně, jak je změnit, podle potřeby dětí. Některé činnosti jsem prováděla již na předchozích praxích a volila jsem je podle toho, co by se

dětem mohlo líbit a zaujmout je. Samotné činnosti jsem převzala buď z metodických knih, nebo jiné literatury. Mnoho jsem jich také vybrala z materiálů, které jsem si v průběhu let nasbírala a zpracovala, bohužel u nich nemám zdroje, ze kterých jsem čerpala.

Adaptační plán jsem vypracovala jako čtyři týdenní plány s tím, že je před tím, než je vyzkouším, prokonzultuji s paní učitelkou. Plán jsem psala na měsíc září pro školní rok 2016-2017. Pokud by bylo adaptační období delší, bylo by nutné vypracovat adaptační plán rozsáhlejší, já jsem ale pracovala s nejčastější variantou, že se děti zadaptují do jednoho měsíce. Nejdéle mi trvalo vytvoření adaptačního plánu a poskládání činností tak, aby vyhovovaly dětem i mně.

4. Popis a analýza přístupů k nově příchozím dětem ve vybraných mateřských školách

Cílem této praktické části je popsat a analyzovat vzdělávací programy vybraných mateřských škol, ve kterých se zaměřím na informace o nově příchozích dětech. Výběr mateřských škol proběhl nezávazně na sobě, aniž bych věděla, jestli obsahují nějaké zmínky o adaptaci nově příchozích dětí.

Pro srovnání školních vzdělávacích programů jsem si vybrala dva programy mateřských škol, které dobře znám a udržuji s nimi kontakt i přesto však nebudu uvádět jejich názvy, jelikož si to paní ředitelky nepřejí.

4.1. *Analýza ŠVP první mateřské školy*

První ze školních vzdělávacích programů, který budu analyzovat je z mateřské školy, která se nachází na jednom ze sídlišť v Liberci, v sídlištní zástavbě, která je obklopena přírodou. Tato školka má dlouholetou tradici, její provoz byl zahájen v roce 1979. Svou činnost provozuje ve třech pavilonech pro 112 dětí. V okolí mateřské školy se nachází dvě základní školy, kam většina dětí po ukončení docházky v mateřské škole odchází. Děti jsou umístěny do čtyř kmenových tříd, které jsou částečně heterogenní, určené dětem od 3 do 6 let a dětem s odkladem školní docházky. Filosofii této mateřské školy je, že není důležité to, co dítě umí, ale jak se cítí a co prožívá. Toto motto vyslovil J. A. Komenský.

Vizi mateřské školy je, aby podporovala demokratické principy, svobodu a morální statut člověka, respektovala dítě, jeho potřeby a životní styl každé rodiny, fungující na základě otevřené komunikace, pozitivním klimatu, spolupráci a kooperaci uvnitř a vně. Dále slouží jako zázemí a odborná podpora rodiny pro výchovu a vzdělávání dítěte, snaží se o to, aby děti získaly nějaký vztah k umění, tvořivosti a estetice.

Pro adaptační období je důležité, že v této školce je dětem dovoleno si nosit vlastní hračky (např. plyšovou hračku), vyjma zbraní. Avšak jsou vytvořena pravidla pro nošení hraček z domova. Učitelky respektují, že každé dítě vnímá svoji hračku individuálně, že lze vypožarovat i určité obecnější strategie, jak dítě svoji hračku prezentuje, jak s ní zachází, jak je s ní spojeno v situaci. Propojení v konkrétní praktické rovině, to znamená např. vztah dítěte k hračce v období adaptace při vstupu do mateřské školy – přináší si do mateřské školy kousek svého domova. Potencionálem pro učitelky může být to, že hračka může sloužit jako prostředník k navazování vztahu s dítětem.

Do tříd jsou zařazeny děti dvou věkových skupin tak, že se děti vzájemně učí toleranci, soucítění a vzájemné pomoci. Dále se snaží vytvářet harmonické, estetické a bezpečné prostředí v částečně heterogenních třídách, s rovnocenným a ohleduplným zacházením za jasně nastavených pravidel, se zachováním vlastního soukromí. Tato mateřská škola by měla být pro dítě zdrojem radosti, pohody, spokojenosti, ohleduplnosti, důvěry a bezpečí, místem jeho příjemných osobních zkušeností, místem se vzájemnou tolerancí a pomocí, s rovnocenným zacházením, nezesměšňováním a nepodceňováním osobnosti dítěte, s individuálním přístupem vedoucím k uspokojení potřeb dítěte. Snahou tedy je, aby se dítě cítilo dobře, spokojeně a jistě. Proto zvolili heterogenní uspořádání tříd, kdy je možná i nenásilná a postupná adaptace dítěte na novou skupinu dětí.

Cílem tedy této školky je, aby se děti i dospělí v prostředí mateřské školy cítili dobře, spokojeně, jistě a bezpečně. Nově příchozí dítě má možnost se postupně adaptovat na nové prostředí i situaci. Učitelky respektují potřeby dětí, reagují na ně a pomáhají v jejich uspokojování.

K odborným činnostem učitelky patří analyzovat věkové a individuální potřeby dětí a v rozsahu těchto potřeb zajišťovat profesionální péči o děti, jejich výchovu i vzdělávání, dále realizovat individuální a skupinové vzdělávací činnosti směřující k rozvoji dětí, rozšiřování jejich kompetencí (schopností, dovedností, poznatků, postojů). Samostatně projektovat výchovné a vzdělávací činnosti, provádět je, hledat vhodné strategie a metody pro individualizované a skupinové vzdělávání. Učitelka také vede děti k tomu, aby se cítily v pohodě (pro stránce fyzické, psychické i sociální), aby bylo posilováno sebevědomí dětí a jejich důvěra ve vlastní schopnosti, aby měly děti možnost vytvářet a rozvíjet vzájemné vztahy a cítit se ve skupině bezpečně. Ve vztahu k rodičům mateřská škola umožňuje rodičům přístup za svým dítětem do třídy a můžou se účastnit jeho činností, také usilují o vytváření partnerských vztahů mezi školou a rodiči.

Spolupráci s rodiči zahajují již při vřazování dětí do tříd – konzultují je s rodiči. Následně v adaptačním období - kdy mohou rodiče s dětmi ve škole zůstat, účastnit se výchovného procesu a také zvolit potřebnou délku adaptace. Za důležité považují individuální pohovory s rodiči. Výsledkem je poté jednotné působení na dítě a úspěšné společné řešení problémů.

Mateřská škola také dlouhodobě plánuje v době adaptace doporučit rodičům postupně prodlužující docházku do mateřské školy.

V jednom z integrovaných bloků, které má ŠVP této školky rozpracované, se píše, že integrovaný blok je spojen s problematikou adaptačního období dětí nově přichozích do MŠ a dětí vracejících se po dlouhých prázdninách. Chtějí děti seznámit s novým prostředím, naučit je základní hygienické, společenské a zdvořilostní návyky, poznat samo sebe, vytvářet pravidla společného soužití a osvojit si základní pravidla vzájemné komunikace. Děti se seznámí s novým prostředím, třídami, hernami a budou vytvářet vztah k místu, ve kterém se budou setkávat. Osvojí si, a starší děti si znovu připomenou, společná pravidla jednání a chování, postojů a komunikace k sobě navzájem i k ostatním lidem. Seznámí se se značkou, značkou svého kamaráda, jmény kamarádů a se svými učitelkami a s pravidly bezpečného chování na školní zahradě. Budou porovnávat rodinné a školní prostředí. Seznámí s pojmem podzim a babí léto. Činnosti, které tento integrovaný blok má naplnit jsou putování po jednotlivých třídách, výlety do přírody a okolí mateřské školy a jako poslední by se měly uskutečnit rodičovské schůzky. Doporučenými činnostmi jsou divadlo v mateřské škole, nácvik divadelního představení pro děti z jiné třídy a společná výzdoba šatny či prostor mateřské školy.

V celém ŠVP bohužel není zmínka o tom, že by měly vypracovaný adaptační plán a po rozhovoru s jednou z učitelek vím, že adaptační plán nemají vytvořený, že mají vytvořené týdenní plány, které danou problematiku zohledňují a podle nich pracují.

4.2. *Analýza ŠVP druhé mateřské školy*

Druhá vybraná mateřská škola se nachází mezi rodinnými domy. Děti, které dochází do této mateřské školy, bydlí na velkém sídlišti vzdáleném asi 300 metrů, tato školka se opět nachází v Liberci. Celková kapacita mateřské školy je pro 100 dětí a je rozdělena do 4 homogenních tříd. Do mateřské školy jsou přijímány děti ve věku od 3 do 6 let.

Učitelky podporují smysluplné učení a užívají takové výukové metody a pracovní pomůcky, které stimulují individuální růst a podporují sociální kooperaci. Respektují individualitu každého dítěte a přizpůsobují plány a pracovní pomůcky potřebám, zájmům

a rozdílným stylům učení jednotlivých dětí. V měsíci září také probíhá hospitace ředitelkou, která má za cíl, zjistit osobnost učitelky v prvním oddělení.

Základní vize mateřské školy tkví v rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání, osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost a získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí. Jejich představa ideálně fungující mateřské školy je vytvoření klidného, pohodového prostředí bez stresů, kde budou děti veselé, kamarádky, radující se, hrající si, mající zájem o dění ve školce, těšící se do ní.

Školní vzdělávací program je zpracován do tematických okruhů, které jsou dané pro všechny věkové skupiny na MŠ. Paní učitelky si zvolily barevné rozdělení oblastí a následné vypracování měsíčních a týdenních okruhů a témat na třídu. Podle věku dětí, skladby třídy, počasí, svátků, potřeb a zájmu dětí.

Mateřská škola a rodiče spolu úzce spolupracují jako partneři, aby zajistili optimální podporu pro vzdělávání dětí a jejich vývojových potřeb. Učitelky informují rodiče individuálně o problémech, které nastaly. Pro lepší adaptaci mateřská škola pořádá táborák na zahájení školního roku pro rodiče, děti a učitelky. Cílem této akce je seznámit se s personálem školky a seznámit se i mezi sebou (rodiče – rodiče, děti – děti, rodiče – děti).

Významnou úlohu při učebním procesu hraje vztah mezi tím, kdo se učí, a tím, kdo učí. Správnému učení odpovídá rovnocenný vztah dvou či více osobností a živý kontakt s osobou, která vede učební proces dítěte. Nemusí se vždy jednat o vztah dospělého a dítěte. Zkušenosti ukazují, že skupinové učení, kdy se dítě učí s pomocí jiného dítěte, je jedním z velmi účinných způsobů učení, odpovídá potřebě dítěte po kontaktu s vrstevníky, pomáhá dítěti vrstvit se do skupiny dětí.

Školní vzdělávací program je rozpracován do několika témat. O adaptaci se zmiňuje téma, které nese název Kouzelný podzim. V tomto tematickém celku chtějí vytvářet vztahy mezi dětmi, mezi dětmi a dospělými, orientaci v novém prostředí – adaptace nových dětí. Osvojit si poznatky a dovednosti při ochraně zdraví před nebezpečnými vlivy okolí. Budou děti učit poznávat změny v přírodě, znát plodiny, které nám podzim nabízí za celoroční práci na zahrádce, na poli i v lese. Budou je učit poznávat a pojmenovávat zvířata v lese a proměnu v přírodě s přípravou na zimu.

Vzdělávací oblasti, které jim mají napomoci, jsou: Dítě a jeho tělo – uvědomění si vlastního těla (lokomoční pohyby), osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví, o pohybových činnostech a jejich kvalitě; Dítě a jeho psychika – rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností, rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních);

Dítě a ten druhý – seznámení s pravidly v chování ve vztahu k druhým, vytváření prosociálních postojů (tolerance, respekt, přizpůsobivost); Dítě a společnost – poznávání pravidel soužití v prostředí MŠ, vytvoření povědomí o mezilidských morálních hodnotách; Dítě a svět – seznámení s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, osvojení si poznatků a dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností.

Očekávaným výstupem má být adaptace maximálního počtu nových dětí na prostředí MŠ – přizpůsobit se pravidlům a režimu, zvládnout odloučení od rodičů, zacházet s hračkami.

Školní vzdělávací program by neměl předkládat přesně rozpracované cíle, měl by respektovat i odlišný charakter práce v dané třídě a skupině dětí.

O adaptaci dětí v tomto školním vzdělávacím programu mnoho není. Tento program je spíše obecný a stručnější než ten předchozí. Musím říci, že první plán byl propracovanější. Z rozhovoru, který jsem vedla s paní učitelkou, vím, že adaptační plán vypracovaný nemají a nemají to ani v plánu, vytvářejí pouze týdenní plány, které zahrnují zmiňovanou adaptaci nově příchozích dětí.

4.3. Porovnání ŠVP vybraných mateřských škol

Po přečtení školních vzdělávacích programů vybraných mateřských škol a sepsání jejich analýz jsem se rozhodla porovnat obě tato ŠVP z několika hledisek, které jsem si sama vytyčila.

	1. mateřská škola	2. mateřská škola
umístění	na sídlišti	mezi rodinnými domy
počet tříd	4 třídy	4 třídy
homogenní/heterogenní třídy	částečně heterogenní (nenásilná a postupná adaptace dítěte)	homogenní
počet dětí	112 dětí	100 dětí
věk dětí	od 3 do 6 let + dítě s odkladem školní docházky	od 3 do 6 let
vize	podporovat demokratické principy, svobodu, morální statut člověka, respektovat dítě, jeho potřeby atd.	rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání, osvojení základních hodnot a získání osobní samostatnosti atd.

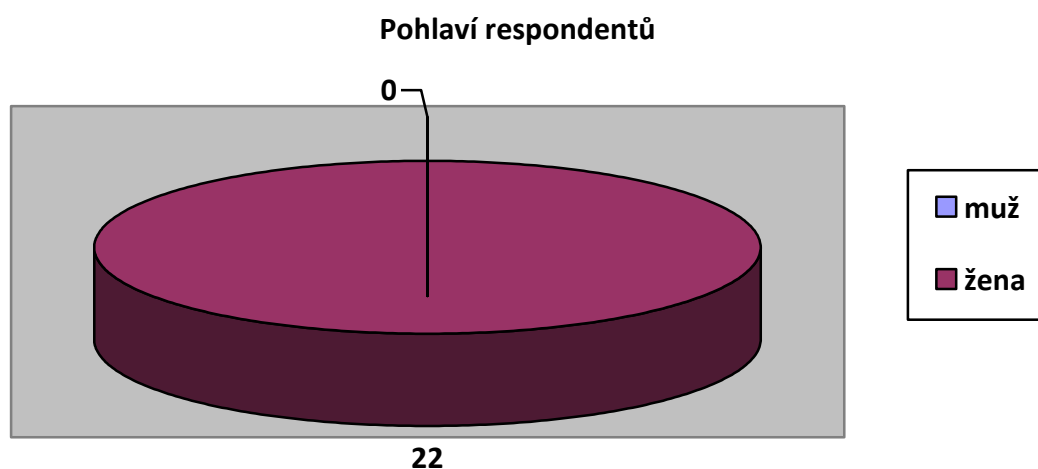
cíl mateřské školy	aby se dítě cítilo dobře, spokojeně, jistě a bezpečně	děti budou veselé, kamarádké, radující se, hrající si, mající zájem o dění ve školce, těšící se do ní
pro lepší adaptaci	dovoleno nosit si hračku, přístup rodičů za svým dítětem do třídy, účastnit se výchovného procesu a zvolit potřebnou délku adaptace	pořádání táboráku s rodiči, dětmi a učitelkami
zmínka o adaptaci v tématech/integrovaných blocích v ŠVP	integrovaný blok – spojen s problematikou adaptačního období dětí nově příchozích do MŠ a dětí vracejících se po dlouhých prázdninách	téma Kouzelný podzim – vytvářet vztahy mezi dětmi, mezi dětmi a dospělými, orientace v prostředí

Umístěním se mateřské školy příliš neliší. Základní školy, ale i jiná občanská vybavenost je v dosahu cca 300 m od obou mateřských škol. Obě mateřské školy mají 4 třídy, první mateřská škola má však částečně heterogenní třídy, naopak druhá je má homogenní. Kapacita obou mateřských škol se liší minimálně. Kapacita první mateřské školy je 112 dětí ve věku 3 – 6 let a děti s odkladem školní docházky, kdežto kapacita ve druhé mateřské škole je 100 dětí ve věku 3 – 6 let. Obsahově jsou vize obou mateřských škol dosti podobné, v něčem i shodné. Cíle si každá mateřská škola stanovila trochu jiné. V první mateřské škole si kladou za cíl, aby se cítilo dítě dobře, spokojeně, jistě a bezpečně. Naopak v druhé mateřské škole si kladou za cíl, aby děti byly veselé, kamarádké, radující se, hrající si, mající zájem o dění ve školce, těšící se do ní. Pro lepší adaptaci si školky zvolily každá vlastní přístup. První školka dovoluje nosit dětem hračky (plyšáky), rodiče mají přístup za svým dítětem do třídy a mají možnost se účastnit výchovného procesu a zvolit potřebnou délku adaptace. Ve druhém ŠVP není zmínka o hračce, ani o přístupu rodičů do tříd, naopak v adaptačním období pořádají táborák s rodiči, dětmi a učitelkami, aby se všichni lépe poznali. V obou ŠVP je zmínka o adaptaci nově příchozích dětí. V prvním ŠVP v integrovaném bloku a ve druhém ŠVP v tématu. V prvním ŠVP je navíc zmínka o dětech, které se vracejí po dlouhých prázdninách.

5. Dotazník

Dotazník byl vytvořený pro učitelky a učitele mateřských škol. Celkem jich bylo vyplněno 22. Cílem dotazníku bylo, aby respondenti popsali svoje zkušenosti z pohledu adaptace dítěte v mateřské škole a případně se podělili i o svoje názory a dále zjistit, posoudit, jestli respondenti shledávají rozdíl v heterogenní a homogenní třídě, co se týče adaptace, v kolika je vhodný nástup do mateřské školy, jak dlouho trvá dítěti adaptace na prostředí mateřské školy, jaké adaptační problémy se nejčastěji v mateřské škole vyskytují, jak je respondenti řeší, jaké projevy pozorují u dítěte, které má adaptační problémy, jaké činnosti pomáhají dítěti se lépe zadaptovat v prostředí mateřské školy, jak pracují s dítětem, které má adaptační problémy, jak postupují, když dítě nereaguje na motivaci a stále pláče a jestli se někdy setkali s adaptačními problémy, se kterými se nevěděli rady. Většina otázek byla otevřených, ale některé byly i uzavřené s výběrem odpovědi.

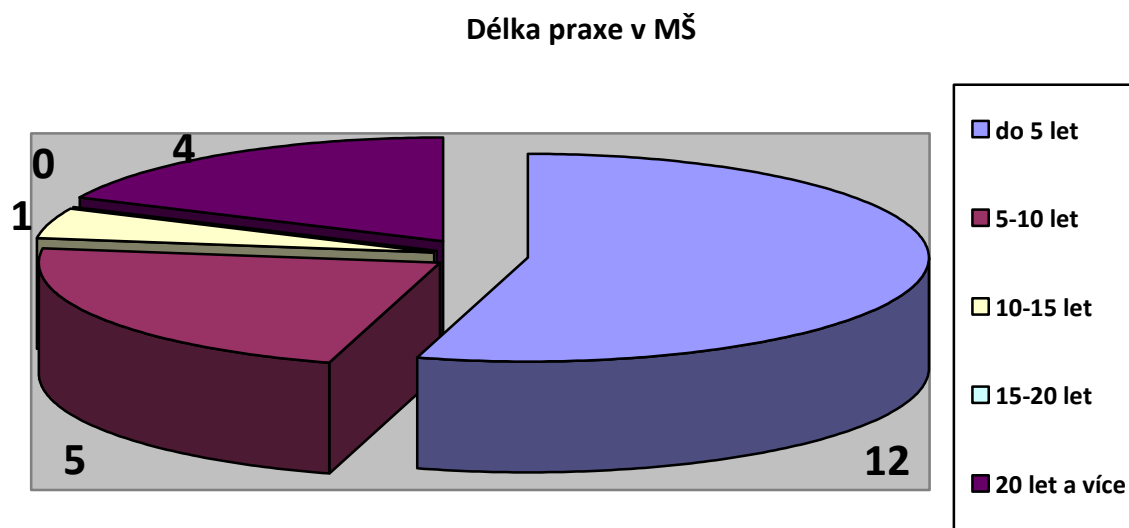
První otázka: Pohlaví. V této otázce mne zajímalo pohlaví respondentů, kteří budou dotazník vyplňovat. V této otázce byly k výběru odpovědi. Ukázalo se, že všech 22 dotazníků, které byly vyplněny, vyplnily učitelky. Proto budu dále už jen zmiňovat učitelky.

Graf 1: Pohlaví respondentů

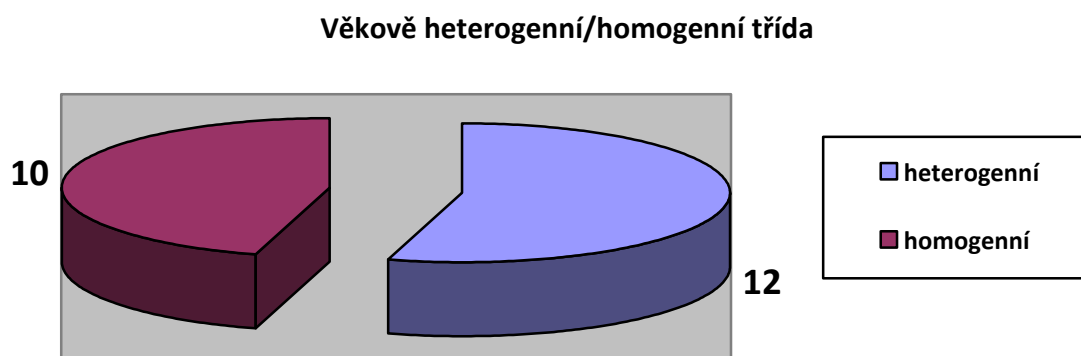
Ve druhé otázce jsem se ptala: **Jaká je délka Vaší praxe v MŠ** – tuto otázku jsem zvolila z důvodu toho, abych věděla, jaký bude rozdíl v přístupu k dětem, které mají adaptační problémy a jestli vůbec nějaký bude. Případně, jestli se následně budou lišit názory na možnosti, které dítěti pomáhají se lépe zadaptovat. Pro lepší přehlednost jsem délku praxe rozdělila do pěti kategorií v rozmezí pěti let. Dvanáct učitelek mělo do 5 let praxe. Mezi 5-10 lety pracovalo v MŠ 5 učitelek. V rozmezí 10-15 let pracovala v MŠ

pouze jedna učitelka. Nikdo nepracoval v rozmezí 15-20 let. V poslední kategorii 20 let a více pracovaly 4 učitelky. Po vyhodnocení celého dotazníku jsem zjistila, že se nijak neliší přístupy k dětem, které mají adaptační problémy. Přístupy nejsou ovlivněny délkou praxe. Ani názory na možnosti, které dítěti pomáhají se lépe zadaptovat, nejsou ovlivněny délkou praxe v MŠ.

Graf 2: Délka praxe v MŠ

Třetí otázka: Učím ve věkově – heterogenní/homogenní třídě. V nabídce byly dvě odpovědi. Cílem této otázky bylo, porovnat zkušenosti učitelek z pohledu adaptace dětí v těchto třídách. Dvanáct učitelek učí ve věkově heterogenních třídách a deset učí v homogenních třídách.

Graf 3: Věkově heterogenní/homogenní

Na tuto otázku navazuje hned další otázka a zajímalo mě, jestli učitelky najdou nějaká pozitiva na třídu, ve které učí, co se týče adaptace.

Ve čtvrté otázce: Shledáváte nějaký rozdíl v heterogenní a homogenní třídě, bylo původně mým záměrem, aby učitelky braly tuto otázku obecně, bohužel jsem ji špatně zformulovala. Každá učitelka ji pochopila jinak, některé obecně, některé ji braly podle svých zkušeností a některé mi na ni neodpověděly. Některé paní učitelky byly vstřícné a rozepsaly se u této odpovědi.

V případě, že ji pochopily tak, jestli mají zkušenost s porovnáním, tak jejich odpověď byla buď, že to nemohou posoudit, nebo neměly možnosti pro srovnání a tato varianta se objevila ve čtyřech dotaznících.

Objevily se i dvě odpovědi, kde paní učitelky psaly, že neshledávají žádný rozdíl v těchto třídách, co se týkalo adaptace. Dvě učitelky na tuto otázku vůbec neodpověděly.

U učitelek, které vyučují v homogenních třídách, se objevily odpovědi, že ve třídě, kde jsou předškoláci 5, 6 a 7 let je adaptace jednodušší. Jsou již starší a jejich adaptace je snadnější, separace od rodičů není tak náročná jako u dětí tříletých a že si zvykají všichni najednou. U tříletých dětí byl problém, že v září většina dětí plakala a utíkala ze třídy a způsobovalo to tzv. lavinový efekt.

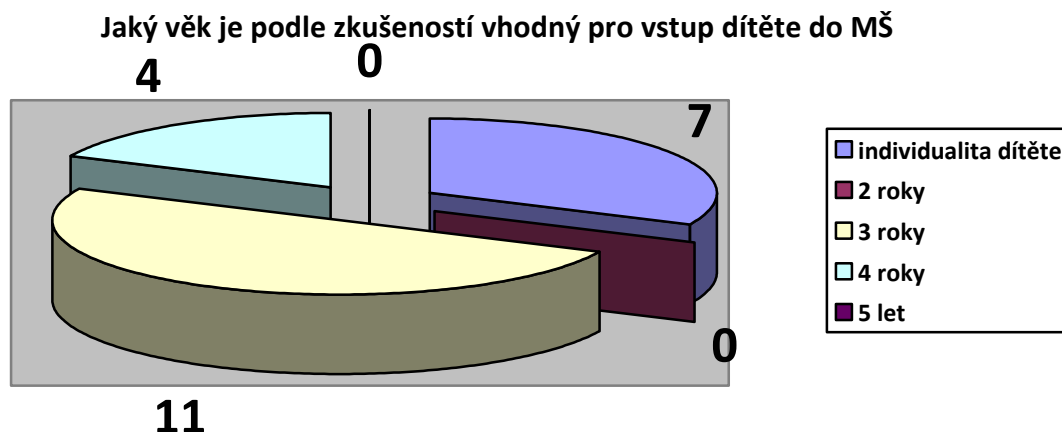
Ve většině odpovědí, se ale vyskytla odpověď, že je snazší pro děti adaptace ve věkově heterogenních třídách. Lépe se adaptují starší děti, což někdy mohou menší děti odkoukat, a tak je jejich aklimatizace lepší, že straší děti „táhnout“ ty mladší, které se pak rychleji a lépe učí novým věcem. Starší děti ukazují mladším nové – pro ně zajímavé – věci a hry a díky tomu si menší děti rychleji zvykají v prostředí MŠ.

Jedna paní učitelka považovala za důležitější spíše rodinný život a socializaci dítěte s vrstevníky a jinými dětmi, než věk dítěte. K této odpovědi bych se částečně přiklonila i já, jelikož pokud dítě již dříve navštěvovalo dětský kolektiv (např. mini školku), tak je zvyklé na větší počet dětí a hlavně na autoritu paní učitelky. Nemělo by mu přijít neobvyklé, že zůstane ve třídě samo bez rodičů. Existují i mateřská centra, ve kterých si děti mohou zvykat na dětský kolektiv, avšak autoritou je tu stále rodič.

Celkově bych tuto otázku shrnula tak, že paní učitelky upřednostňují adaptaci v heterogenních třídách, jelikož zde je podle nich adaptace kratší a velkým pomocníkem jsou jim ostatní již zadaptované děti, starší děti efektivně a rády pomáhají s adaptací malých a berou je do hry, tím pádem děti zabaví a ty si pak nestýskají. Starší děti jsou citově vyzrálejší a mají snahu menší děti ponaučovat a jsou jim i velkým vzorem. Většinou na sebe roli „pomocníka“ berou děvčata.

V páté otázce: Jaký věk je podle Vaší zkušenosti vhodný pro vstup dítěte do MŠ. V této otázce byly na výběr odpovědi. Samozřejmě záleží na individualitě každého

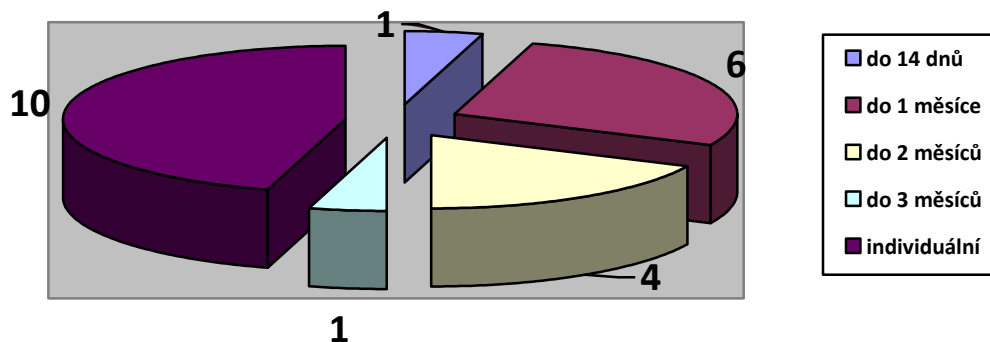
dítěte, ale naprosto se shodují s názorem, že není vhodné dítě umisťovat do mateřské školy ve věku 2 let. Ideálním věkem je dle mého názoru a i podle většiny učitelek věk 3 let. V této době už by mělo být dostatečně socializováno v rodině, ale měla by už u něj nastat další fáze socializace. S věkem 5 let nesouhlasila žádná paní učitelka.

Graf 4: Jaký věk je podle zkušeností vhodný pro vstup dítěte do MŠ

Šestá otázka: Jak dlouho podle Vás trvá dítěti adaptace na prostředí MŠ a třídy? Na tuto otázku odpovědělo všech 22 učitelek. Pouze v jednom případě se objevila odpověď, že dítěti trvá adaptace do 14 dnů. Podle literatury, kterou jsem před tím četla, je to neobvyklé. Adaptace, která u dítěte trvá do 1 měsíce, se v odpovědích objevila šestkrát. I podle literatury je to nejběžnější doba, kdy by si dítě mělo zvyknout na prostředí MŠ a na kolektiv dětí. Odpověď do dvou měsíců se objevila čtyřikrát. Většinou k tomu paní učitelky napsaly ještě dodatky, že se tato doba objevuje nejčastěji u dětí, které jsou malé, nebo nebyly před nástupem do MŠ moc v kontaktu s dalšími dětmi a případně nedochází do mateřské školy pravidelně, ale třeba jen několikrát do týdne. Jednou se objevila i odpověď, že dětem trvá adaptace i 3 měsíce. Bohužel mi paní učitelka nenapsala v jakém případě se tak může stát. Nejvíce odpovědí a to 10krát se objevilo u toho, že je to velmi individuální, že záleží hodně na osobnosti dítěte, přístupu rodičů a také na pravidelnosti docházky, pokud je dítě předáváno do školky každý den, je pro dítě adaptace rychlejší.

Jak dlouho trvá dítěti adaptace na prostředí MŠ a třídy

Graf 5: Jak dlouho trvá dítěti adaptace na prostředí MŠ a třídy

Sedmá otázka: Máte, nebo měli jste v MŠ dítě s adaptačními problémy?

S jakými? Tuto otázku jsem napsala z důvodu toho, abych se dozvěděla, s jakými adaptačními problémy se paní učitelky nejčastěji setkávají a s jakými tedy mají zkušenosti. Otázka byla otevřená, takže bylo jen na paní učitelkách, jak moc se rozepíší.

Některé odpovědi byly zajímavé a některé jsem i sama zažila. Objevily se např. problémy typu: neschopnost odpoutat se od rodičů, neustálé dožadování volání mamince, vztekání, kopání, mutismus (oněmění), odmítání, počůrávání se, odmítání veškerých činností a nezapojení se do nějaké činnosti či hry, po příchodu do třídy stání na stejném místě, válení po zemi, nerespektování nastavených pravidel, konfliktní ve vztahu k ostatním dětem a agrese, nechutenství, nekomunikují s učitelkou.

Mezi zajímavé jsem zařadila holčičku, která trpěla adaptačními problémy celý školní rok. Byly jí 4 roky. Podle paní učitelky způsobeno tím, že MŠ navštěvovala zřídka a nepravidelně a začala chodit v době, kdy se jí narodil malý sourozenec. Holčička byla velmi bystrá a věděla, že maminka je doma. Celý rok paní učitelce „vysela na noze“ a spravila se až následující rok, kdy na doporučení paní učitelek začala chodit pravidelně tři dny v týdnu. Jako další jsem vybrala odpověď, kde paní učitelka psala, že se adaptační problémy vyskytují u dětí s rodinnými problémy (rozvádějící se rodiče, narození sourozence). Docela mne zaujala i odpověď, kde se jednalo o dvouletá dvojčata, kdy jedno z dvojčat mělo 4 měsíce adaptační problémy (fixováno na babičku) a druhé dvojče nemělo žádné problémy.

Celkově bych tuto otázku shrnula tak, že se každá z dotazovaných učitelek setkala s nějakým adaptačním problémem u dětí, který ale dřív nebo později vyřešily, nebo případně odezněl z důvodu zrání. Děti jsou citlivé na změny a každý změny zvládáme jinak, proto je dobré mít trpělivost a pokusit se pochopit, proč se dítě tak chová a jak mu následně můžeme pomoci.

Osmá otázka: Jaké projevy pozorujete během adaptace u dítěte, které má problémy? Volně navazovala na tu předchozí. Tato otázka byla hodně rozmanitá, co se týče odpovědí. Někdo vyznačil jen jednu odpověď, někdo různé kombinace a někdo naopak všechny, dokonce se objevily i jiné odpovědi. Nejčastěji se objevily vyznačené všechny odpovědi a to šestkrát. Některé paní učitelky mi dokonce napsaly, do kdy tyto projevy u dětí pozorovaly. Např. u odpovědi, že během dne bezdůvodně pláče mi paní učitelka napsala, že to dítěti vydrželo asi do Vánoc, u nekomunikování s učitelkami se tento problém objevoval ještě v dubnu (nemluvílo). Pakliže paní učitelky vypsaly i jiné problémy, tak to bylo například odmítání jídla, agrese vůči dětem, pláč během dne, při loučení žádalo opakované pusinky („ještě jednu“) atd. Objevily se i samostatné odpovědi. Třikrát se objevila odpověď, že dítě během dne bezdůvodně plakalo, jednou se objevila odpověď, že dítě nekomunikovalo se svým okolím a také, že se během dne opakovaně ptalo po rodičích a ujišťovalo se, že přijdou. Čtyřikrát se také objevila odpověď, že dítě plakalo, když mělo opustit rodiče a s tímto problémem mám zkušenosti i já. Ve třech dotaznících byly kombinace odpovědí, v jednom dotazníku byly vyznačeny odpovědi, že dítě nechce vstoupit do třídy, drží se stranou od ostatních dětí, nekomunikuje s učitelkami. Ve druhém dotazníku byly vyznačeny odpovědi, že pláče, když má opustit rodiče, nechce vstoupit do třídy a během dne se opakovaně ptá po rodičích, ujišťuje se, že přijdou. K těmto třem předchozím odpovědím ve třetím dotazníku přibyla ještě odpověď, že během dne bezdůvodně pláče.

Devátá otázka: Jaké možnosti dle Vašeho názoru pomáhají dítěti se lépe adaptovat v prostředí MŠ? Zde jsem vypsala příklady, které jsem se buď dočetla, nebo mi je poradily paní učitelky.

Jen jednou byla označena samotná odpověď o přítomnosti sourozence nebo kamaráda ve třídě. Dvakrát se objevily tři stejně vyznačené odpovědi a to postupná adaptace v MŠ (návštěvy v MŠ, pobyt na zahradě MŠ,...), možnost přinést si známý předmět z domova (hračku) a přítomnost sourozence nebo kamaráda ve třídě.

Čtyřikrát se objevila samotná odpověď, že může pomoci postupná adaptace v MŠ (návštěvy v MŠ, pobyt na zahradě MŠ,...). Čtyřikrát se také objevily označené všechny odpovědi – postupná adaptace v MŠ (návštěvy v MŠ, pobyt na zahradě MŠ,...), možnost přinést si známý předmět z domova (hračku), přítomnost sourozence nebo kamaráda ve třídě, přítomnost rodičů při prvních dnech adaptace. Když jsem se zde zmínila o přítomnosti rodičů při prvních dnech adaptace, tak v jednom článku, který jsem na toto téma četla, psala paní psycholožka o tom, že přítomnost rodičů ve třídě nedoporučuje,

adaptace dětí se tím nijak neusnadní a paní učitelky to mají poté komplikovanější. Že vznikají akorát zmatky a že stejně rodiče potom už ve třídě nebudou a pro dítě to bude o to těžší, když už zažilo, že s ním ve třídě rodič může zůstat a že i následné pochopení autority ze strany paní učitelky je těžší. Protože pokud je ve třídě rodič, tak zůstává pro dítě autoritou on a pokud není a je ve třídě už sám s paní učitelkou, měla by být tou autoritou ona. Pouze jednou byla také zaznamenána již zmíněná přítomnost rodičů při prvních dnech adaptace.

Pětkrát se objevila samotná odpověď, že má dítě možnost přinést si známý předmět z domova (hračku). To většinou u dětí zabírá z důvodu utěšení, anebo přitom, když mají jít děti spát. Necítí se samy a mají se ke komu přitulit. V jiných odpovědích se objevila např. odpověď, že je dobré dát dítě před nástupem do MŠ do nějakého dětského kolektivu (soukromé MŠ, dětské skupiny,...), z důvodu toho, že si děti zvykají právě na dětský kolektiv, ale i na autoritu dospělé osoby a na nějaký řád a pravidla dané třídy či skupiny.

Objevily se také i různé kombinace odpovědí např. postupná adaptace v MŠ (návštěvy v MŠ, pobyt na zahradě MŠ,...) a přítomnost sourozence nebo kamaráda ve třídě, dále možnost přinést si známý předmět z domova (hračku) a přítomnost sourozence nebo kamaráda ve třídě, poté vznikla ještě kombinace z možností přinést si známý předmět z domova (hračku), postupná adaptace v MŠ (návštěvy v MŠ, pobyt na zahradě MŠ,...) a k tomu přibyla odpověď přítomnost sourozence nebo kamaráda ve třídě a poslední kombinací odpovědí byla postupná adaptace v MŠ (návštěvy v MŠ, pobyt na zahradě MŠ,...) a přítomnost rodičů při prvních dnech adaptace. U odpovědi jiné paní učitelka napsala např. postupné zapojování do činností, nechat ho pozorovat, hrát si, vědomí, že se bude mít ve školce dobře, ale třeba i důvěra v učitele.

Po rozhovorech s paní učitelkami, se kterými jsem měla možnost o tomto mluvit, vím, že upřednostňují, aby si děti přinesly známý předmět z domova (hračku) a že se nepřiklání k variantě, že by byli přítomni rodiče při prvních dnech adaptace. Vědí, že si poradí s dětmi samy a pokud ne, tak se s rodiči domluví na nějakém individuálním řešení. Ale že vždy na každé dítě našly nějakou variantu, která zabrala. Některé mateřské školy také volí variantu přijímat sourozence do stejných tříd, anebo na žádost rodičů děti přiřazovat do tříd, kde mají kamaráda. Ale není to tak obvyklé.

Desátá otázka: Jak pracujete s dítětem, které má adaptační problémy? Některé odpovědi byly vyčerpávající, některé naopak strohé. Nebudu je všechny vypisovat, spíše se zaměřím na ty, které mě nejvíce zaujaly a případně i měly zajímavé metody práce s těmito dětmi.

Jedna z paní učitelek popsala, co dělá s těmito dětmi, když přijdou do školky a co se následně děje. „Každé ráno se s dítětem vítám ve dveřích. Ke dveřím třídy přijde s maminkou a já se s ním pozdravím podáním ruky a přebírám si dítě do třídy. Pokud pláče, dojdeme společně pro kapesník a pak si spolu sedneme ke stolečku a povídáme si spolu, proč pláče, jaký k tomu má důvod. Vše si vysvětlíme, a když dítě přestane plakat a je ujištěné, že rodiče si pro něho přijdou, poprosím ostatní děti, aby si s ním zahrály nějakou hru. A já se pak můžu věnovat dalším přicházejícím dětem, které potřebují stejnou péči. Pokud si ho pak „přebere“ na starost někdo z kamarádů, dítě nemá pocit, že je samo, protože se mu někdo věnuje a postupně se tak i s dětmi seznámí a najde si kamarády.“

Většinou se, ale vyskytovaly méně vyčerpávající odpovědi. V těchto odpovědích bylo např. napsáno, že každé dítě má jiné potřeby a jiný problém, většinou dětem pomáhá rychlé rozloučení s rodiči (aby děti nestihly s rodiči moc manipulovat). Dětem také pomáhá, když rodič řekne čas, kdy přijde a přesně jej dodrží. Samozřejmostí je vřelé přivítání. Umožnění přítomnosti jednoho z rodičů, prodlužování doby pobytu v MŠ, pečlivé seznamování s prostředím třídy a se zaběhnutými pravidly, umožnit dětem některé činnosti jen pozorovat, vyptat se na zájmy dítěte a podle toho se snažit zaměstnat v případě, že se dítěti začne stýskat. Dalšími činnostmi, které paní učitelky volí, byly kreslení, hraní her, povídání si, mazlení, spolupráce s rodiči, klidný individuální přístup, nechat dítě vyplakat a v klidu si samo pak může vybrat činnost, kterou chce vykonávat či hračku, se kterou si chce hrát. Dobré je i dítě chválit za sebemenší pokrok nebo pozitivní projev, vhodné je i vlídné zacházení, pokoušíme se vybízet ostatní děti ke společné hře. Ujišťováním dítěte, že si pro něho rodiče přijdou, nic nezkazíte, dítě má tak pocit jistoty a když je pak vidí přijít, začíná vám i důvěřovat.

V žádném případě není dobré nutit dítě do činností, nebo do jídla. Zajímavým nápadem bylo i sdělit dítěti průběh dne, který ho čeká. Aby vědělo, jaké činnosti ho čekají a po které aktivitě rodiče přijdou.

Většina učitelek se shodla na tom, že je vhodné děti s adaptačními problémy obejmout, nebo pomazlit a hlavně se je pokoušet něčím zaujmout a zapojovat je do činností. Velmi důležitá je i komunikace s rodiči, kteří mohou mít zajímavé poznatky a rady. V žádném případě neprodlužovat ráno loučení a nenechávat dítě zbytečně dlouho ve školce. Je také důležité dodržovat slíbený čas příchodu pro dítě a ze začátku volit spíše kratší dobu pobytu v MŠ.

Jedenáctá otázka: Jak postupujete, když dítě nereaguje na motivaci a stále pláče? Tato otázka byla otevřená, takže opět vzniklo mnoho různých odpovědí.

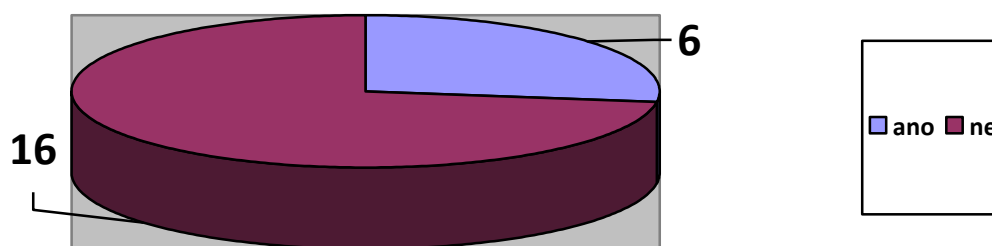
Nejvíce mě však zaujala odpověď jedné z paní učitelek: „Ukážu mu pozorovací židličku, na které děti nemusí nic dělat, jen pozorují. Případně ho nechám stát a odcházím, po chvíli zkouším motivovat znovu.“ O pozorovací židličce jsem nikdy neslyšela a docela mě tento nápad zaujal. Myslím, že každé dítě má někdy nechuť pracovat a tak se tato židlička dá využívat po celý rok, musí to mít však svá pravidla, aby na ní potom nesedělo celý rok jedno a to samé dítě.

Některé paní učitelky si ho v komunitním kruhu braly k sobě, ale nemluvily na něj, jen si povídaly s ostatními dětmi a dítě mezitím samo přestalo plakat. Nenutí ho, aby k nim šlo, pokud chce být sám, tak ho nechají. Postupem času mu sdělí, že s nimi také chodí do třídy, tak ať si k nim sedne blíže a postupem času se dítě začlení a začne s nimi pracovat v komunitním kruhu. Stejně jako v předchozí otázce se objevily i odpovědi, že paní učitelky vyhledávají činnosti, které by dítě mohlo bavit a pokoušejí se ho zabavit. Případně ho utěšují, hladí, houpou na klíně, anebo se snaží upoutat jejich pozornost zpěvem či hračkou. Je vhodné se i domluvit na postupu s rodiči, aby i oni neměli obavy a nepřenášeli svoji frustraci na dítě. Pomoc ostatních dětí, také pomáhá. Většinou jsou to právě holčičky, které se ujmou těchto dětí a snaží se jim vše ukázat a případně je i utěšují.

Velmi důležité je dítě do ničeho nenutit, nevyvíjet na něj tlak, nechat ho klidně vyplakat, porozhlédnout a následně zklidnit. Dobré je se obrnit trpělivostí a snažit se zjistit, jestli dítě pláče z lítosti nebo ze vzteku. Pokud nic nezabírá, tak se obrátit na rodiče a hledat s nimi společnou cestu, jak dítěti s adaptací pomoci. Někdy se však může stát, že u dítěte nadále přetrvávají adaptační problémy a nic na něj nezabírá, v takovém případě je dobré po domluvě s rodiči ukončit školní docházku a nechat dítě ještě v prostředí domova.

Dvanáctá otázka: Setkal/a jste se někdy s adaptačními problémy, se kterými jste si nevěděla rady? Pokud ano, jak jste je vyřešila?

Setkaly se někdy s adaptačními problémy, se kterými si nevěděly rady

Graf 6: Setkaly se někdy s adaptačními problémy, se kterými si nevěděly rady

V případě, že paní učitelky odpověděly, že ne, tak ale například napsaly, že mají krátkou praxi, nebo že se nesetkaly s takovými problémy, které by nešly vyřešit a že si každé dítě zvykne (akorát za různě dlouho dobu). Některé zase odpověděly, že je důležitá kooperace mezi mateřskou školou a rodiči, a že pokud toto funguje, tak se časem vše vyřeší.

Pokud, paní učitelky odpověděly, že ano tak mi sice nenapsaly, jaké to byly problémy, ale napsaly mi, jak to vyřešily. Některá paní učitelka doporučila odložení docházky do MŠ a rodiče ji naštěstí podpořili. Jedna z maminek si po doporučení paní učitelky nechala chlapce ještě na pár měsíců doma a po 4 měsících přišel chlapec jako vyměněný. Další musela opakovaně zvyšovat hlas. Další paní učitelka se setkala s tím, že problém byl v rodičích, takže ho musela vykomunikovat a společně poté museli přijít na řešení.

Pouze jednou mi byl napsán i příběh s problémem a následným vyřešením. „Setkala jsem se s případem, kdy holčička nepřestávala plakat, napadala mě a utíkala z mateřské školy. Maminka ji neustále omlouvala, často se nemohla rozloučit při ranním loučení. Nikterak mi nepomohla. Holčičku dost často omlouvala, až ji úplně odhlásila ze školky.“

Pokud tedy přetrvávají adaptační problémy, je vhodné to nejprve projednat s rodiči a pokusit se najít společné řešení. Pakliže rodiče, ale nerespektují vaše doporučení, je veškerá vaše snaha zbytečná.

5.1. Vyhodnocení dotazníku

Celkově bych dotazník vyhodnotila tak, že pokud nefunguje kooperace mezi mateřskou školou a rodiči, tak veškeré snažení učitelek je zbytečné. Je dobré se obrnit trpělivostí, pokusit se vcítit do dítěte, které je v takovéto velké skupině dětí poprvé a snažit se mu, co nejvíce pomoci.

Samotná adaptace probíhá snadněji v heterogenní třídě. Zde jsou již zadaptované děti, které vám mohou pomoci a právě na nich děti vidí, že se jim tu může líbit a že si mohou zde najít i kamaráda, který je celým rokem „provede“. Menší děti mohou starší děti brát i jako vzor, proto se jim snaží, co nejrychleji přiblížit. Vhodný věk je individuální, ale věk 3 let by jím mohl být. V tomto věku jsou děti ještě sice malé, ale už dostatečně zralé na to, aby zvládly takovéto změny a snažily se zadaptovat do nového prostředí a kolektivu. Individuální je i délka adaptace, ale většinou tak do 1 měsíce by se děti měly zadaptovat, a pokud ne, je vhodné si o tom promluvit s rodiči a najít nějaké společné řešení, které by dítěti adaptaci usnadnilo a urychlilo.

Adaptační problémy jsou u každého dítěte jiné, ale nejčastěji se objevuje pláč a stesk po rodičích a případně i s nikým nekomunikuje. Pokud takové problémy nastanou, je dobré se dítěte zeptat, zdali mu můžu nějak pomoci, anebo se ho snažím něčím rozptýlit (hračkou, hrou, zpěvem). Pomáhá třeba i to, když dítě vezmeme na klín a houpeme ho, případně ho pohladíme, nebo obejmeme, ale pozor, aby to nevyvolalo opačný efekt (že by dítě začalo více plakat).

Práce s dětmi s adaptačními problémy je individuální, ale poznání dítěte, zabavení, případně i zapojování do činností, to vše by dětem mělo pomoci. Někdy je dobré nechat dítě vyplakat a nevšímát si ho, až bude chtít, tak se připojí, ale dávat pozor na to, aby se časem připojilo. A to samé platí, i když dítě nereaguje na motivaci a stále pláče.

Při zpracování 5. otázky jsem zjistila, že nevím, jestli u dětí, které dosáhnou věku 5 let, probíhá adaptace snadněji, nebo naopak. Jestli je adaptace snazší a rychlejší v homogenní, nebo heterogenní třídě.

5.2. *Zajímavé postřehy z dotazníku*

Jak jsem psala již výše, nejvíce mne zaujala zmínka o pozorovací židličky. Nikdy jsem o tomto nápadu neslyšela. Avšak v tomto případě na letitých zkušenostech nezáleželo, jelikož tato paní učitelka pracuje v MŠ 4 roky a o pozorovací židličky se dozvěděla předloni náhodou. Další činností, jak upoutat pozornost dítěte bylo například, že ho paní učitelka požádala o pomoc s nějakým veledůležitým dospěláckým úkolem „Pojď, pomůžeš mi naskládat hrníčky do myčky.“ Nemyslím si, že letité zkušenosti jsou mnohdy předností. Paní učitelky, které v mateřské škole nepracují nějak dlouho, mohou být někdy kreativnější ve vymýšlení nových metod a přístupů k dětem.

Zajímavé také bylo, jak některé paní učitelky pracovaly s dětmi s adaptačními problémy. „Každé ráno se s dítětem vítám ve dveřích. Ke dveřím třídy přijde s maminkou a já se s ním pozdravím podáním ruky a přebírám si dítě do třídy.“ Pozdravení se podáním ruky se v některých mateřských školách nedělá. I když je to v rámci slušného chování vhodné a u dětí to navozuje pocit, že jsou ve třídě vítány. Popis průběhu dne, který ho čeká, mnohým dětem také pomáhá. Jelikož zjistí, po které činnosti si pro něj rodiče přijdou.

U adaptačních problémů mě například zaujalo to, že dítě utíká z mateřské školy a vyvolává si zvracení. V takových případech je hodně důležité mít neustále přehled o všech dětech.

U paní učitelek, které již pracují ve školce delší dobu (20 let a více) se nejčastěji objevovaly odpovědi, že dítě „jen“ pochovává, pohladí a snaží se je zaujmout hračkou. Po rozhovorech, které jsem s nimi vedla, bylo zřejmé, že se drží osvědčených metod.

V sedmé otázce byl zmíněn mutismus (oněmění) a dále pak vyřešení této situace. Chlapec se dorozumívá pomocí obrázků (piktogramů), samozřejmě se souhlasem rodičů. Pakliže nastane tento problém a neodezní, je vhodné si o tom promluvit s rodiči a psychologem a navrhnout například vytvoření základních piktogramů. Pomocí těchto piktogramů by se dítě dorozumívalo s ostatními.

Osamostatnění dětí je v dnešní době problém a bylo zmíněno i v jednom z dotazníků. Proto paní učitelka navrhovala, aby bylo samostatnější, co se týče oblékání, svlékání atd. I tyto věci mohou dítěti pomoci při adaptaci, aby nepociťovalo závislost na matce.

6. Adaptační plán

Adaptační plán slouží k tomu, aby dětem usnadnil vstup, pro ně, do neznámého prostředí mateřské školy. Využívá jednoduché činnosti a postupy. Pomocí těchto činností by si děti měly rychleji zvyknout na prostředí mateřské školy, na samotné paní učitelky a ostatní personál a seznámit se s novými kamarády.

Adaptační plán jsem sestavovala pro homogenní třídu, předpokladem je, že se učitelka pokusí, co nejrychleji naučit jména dětí, aby mohla případně pomáhat ostatním dětem se jmény nových dětí, ale aby i sama věděla, jak dané dítě oslovit. Hry a činnosti jsou zvolené tak, aby nebyly pro děti nijak náročné, ale aby pro ně byly i zajímavé a dokázaly upoutat jejich pozornost a děti si je tak chtěly zahrát. Veškeré činnosti a hry jsem vybírala z materiálů, které jsem si za dobu studia nashromáždila, anebo mi paní učitelka zapůjčila její vlastní. Cíle v každém týdnu jsem vyjmula z konkretizovaných očekávaných výstupů, proto zaznamenám citaci zde, jelikož by mi to následně v adaptačním plánu zabíralo místo a překáželo by to ve čtení plánů (KOV 2012, s. 3-19).

Týdenní plány jsem si vždy rozdělila do 5 oblastí: Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost a jako poslední bylo Dítě a svět. Dále jsem připojila básničky a písničky, nové pohybové hry a do sekce s názvem ostatní jsem třeba psala knihu, která by byla dětem předčítána. A případně pokud jsem naplánovala nějaké akce, tak i ty jsem zaznamenala. V každém týdenním plánu se ještě nachází tabulka s dny a činnostmi, podle kterých by se dalo pracovat. Součástí tabulky jsou i cíle činností. Pořadí dnů a činností není závazné. Je na každém učiteli, jak si daný týden sestaví.

Samotný adaptační plán jsem neměla možnost celý vyzkoušet, jelikož nejsem zaměstnancem žádné mateřské školy, ale bylo mi umožněno navštěvovat jednu mateřskou školu, kde jsem si mohla vždy dopoledne vyzkoušet jednu dvě činnosti, samozřejmě pod dozorem paní učitelky. S ní jsem také konzultovala veškeré své činnosti a následně jsme i činnosti zreflektovaly, takže jsem získala i zpětnou vazbu.

6.1. Poprvé ve školce, poprvé bez maminky – 1. týden

První školní den přišel pro všechny děti 1. září ve čtvrtek. Plán celého týdne jsem nazvala Poprvé ve školce, poprvé bez maminky.

Smyslem tohoto týdne je, aby si děti začaly zvykat na nové prostředí, na nové kamarády a na paní učitelku. Dále v tomto týdnu paní učitelka zjišťuje, jak jsou na tom děti pohybově, případně, jaké mají znalosti a na co se má další dny a týdny zaměřit u jednotlivých dětí, ale i ve skupině.

den	činnosti	cíle
1. den	1) KK - svolávací + přivítací básnička 2) TvCh + PH (dle volby) 3) HČ - zpěv písní dle volby dětí s doprovodem klavíru 4) POV - pobyt na zahradě MŠ	KK - adaptace na nové prostředí PH - zapamatování si jmen dětí + orientace v prostoru HČ - zjistit, jaké písně děti znají POV - adaptace na nové prostředí + orientace v prostoru
2. den	1) KK - svolávací + přivítací básnička - seznámení s pravidly třídy - PH – Na značky 2) PH - Na Kouzelníka, Čáp ztratil čepičku, Pavučina kamarádství 3) VČ - Čertík na špejli 4) POV - pobyt na zahradě MŠ	KK - seznámení s pravidly třídy + upevnění znalosti vlastní značky PH - orientace v prostoru, opakování barev + opakování jmen, popis druhého VČ - zvládnout koordinaci ruky a oka + jemnou motoriku POV - orientace v prostoru + dodržování pravidel chování při pobytu venku

Na tento týden jsem nenaplánovala žádné akce, jelikož pro děti bude i tak dost vjemů ve třídě a na zahradě MŠ, takže by bylo zbytečné je zatěžovat ještě i třeba návštěvou v tělocvičně. Nebylo by to ani vhodné, jelikož děti ještě neumí chodit ve dvojicích. Do

části ostatní jsem také nic nezaznamenala, předpokládám, že děti tento týden budou odcházet po obědě, aby si lépe zvykly a nebylo to pro ně tak stresující, kdyby zůstávaly ve třídě dlouho, než si pro ně rodiče přijdou.

Na ukázkou jsem vytvořila pravidla třídy, se kterými bych děti seznámila a následující týdnů bych si je s dětmi opakovala. Pravidla třídy jsem konzultovala s jednou paní učitelkou a ta mi je ještě pomohla doplnit. Vytvořila jsem pusinkové, želvičkové, žabičkové, sovičkové, srdíčkové a stromečkové pravidlo, všechna tato pravidla mají i svůj piktogram. Je dobré umístit pravidla třídy tak, aby je děti měla na očích a rovnou je i zalaminovat, aby se v případě, že si je často budeme opakovat a ukazovat, nezničila a nemuseli bychom dělat zbytečně nová. Ze začátku je dobré si je s dětmi opakovat každý den, na některá vymyslet případně i básničky, aby si je děti lépe zapamatovaly. A pokud nastane situace, že je pravidlo porušeno, je vhodné na to děti upozornit, aby si zapamatovaly, že toto se dělat nesmí. Časem si je děti zapamatují a může se i stát, že samy navzájem se budou upozorňovat, že porušily nějaké pravidlo, anebo to přijdou sdělit paní učitelce.

Samozřejmě lze s dětmi v průběhu roku pravidla podle potřeby ještě doplňovat, nebo naopak při jejich tvorbě nejdříve zkusit nechat děti, aby něco vymyslely, ale to bych zařadila až déle, ze začátku bych vytvořila nějaká já a probrala je s nimi.

- **pusinkové pravidlo** – používáme „kouzelná“ slůvka (děkuji a prosím), pozdravíme, nekřičíme, nehádáme se, neříkáme neslušná slova, a když jíme, tak nepovídáme
- **želvičkové pravidlo** – pohybujeme se pomalu a opatrně, neběháme, neskáčeme, nestrkáme se (běhat a skákat můžeme jen venku na zahradě)
- **žabičkové pravidlo** – používáme vodu a mýdlo na umytí rukou, neplýtváme vodou, myjeme si ruce, po použití toalety, když přijdeme z venku a když jdeme jíst
- **sovičkové pravidlo** – při odpočívání posloucháme pohádku a nerušíme ostatní kamarády
- **srdíčkové pravidlo** – chováme se k sobě hezky, jsme kamarádi, neubližujeme si, dodržujeme pravidla
- **stromečkové pravidlo** – netrháme kytičky a ani na ně nešlapeme, chováme se hezky ke zvířátkům, neubližujeme jim, nelámeme větvičky

Zvolila jsem si i jednoduché seznamovací hry, které jsem měla vyzkoušené již z předchozích praxí. Cílem her je zapamatovat si jména dětí. V tomto týdnu jsem zařadila i hru na zapamatování značek, tato hra má i několik obměn. Při zkoušení s dětmi jsem, ale

nejprve zvolila variantu, že jsem dětem rozdala černobílé varianty jejich značek a oni je měly podle předlohy vybarvit, aby si je lépe zapamatovaly. Většinou si tuto činnost dělaly holčičky, chlapci daly přednost hraní si s hračkami. Nenutila jsem je do toho, jelikož byly ve školce teprve druhý den. Když jsem si poté dopoledne mohla s dětmi zahrát hru na značky, tak jak jsem ji napsala do adaptačního plánu, tak ze začátku byly děti ostýchavé, ale našly se dvě děti, které byly aktivní a zapojily se do hry a k nim se postupně přidávaly další. Bohužel ne všechny děti si přišly pro značku, ale opět jsem děti nenutila a jen jsme si s dětmi značku ukázali a řekli jsme si, co na ní je a komu patří. Je dobré mít tyto cvičné značky zalaminované, jelikož se rychle zničí.

Před svačinou jsme si šli všichni umýt ruce, i paní učitelky a já jsem si sama nahlas začala opakovat básničku a doufala jsem, že se některé děti zapojí, anebo případně si ji alespoň vyslechnou. Tuto básničku znám já osobně ze svého dětství, kdy jsme si ji říkali my ve školce. A zjistila jsem, že je stále velmi oblíbená a hojně využívána i v dnešní době.

Básnička zní: *To jsou prsty, to jsou dlaně,*

mýdlo s vodou, patří na ně.

A po mýdle dobré jídlo,

a po jídle zase mýdlo.

Básnička je jednoduchá a chytlavá. Děti se ji rychle naučí a v tomto případě tomu nebylo jinak. Většinou ji poté říkaly přímo při mytí rukou. Ze začátku se jim nechtělo nic moc opakovat, ale čím déle byly ve školce, tím jejich ostych více opadal a byly více aktivní.

Do tohoto týdne jsem zanesla i procházku po okolí MŠ, ale paní učitelky mi doporučila chodit s dětmi na procházku, až třeba třetí týden, ale spíše až déle, až si děti ukotví v paměti to, že musí chodit ve dvojicích a za sebou. Je to z důvodu bezpečnosti, jelikož se může stát, že nějaké dítě vstoupí do vozovky, nebo se případně rozeběhne za rodičem, nebo známým, který stojí na druhém chodníku.

MĚSÍC	1. - 2. září 2016
PODTÉMA	1. Poprvé ve školce, poprvé bez maminky
DÍTĚ A JEHO TĚLO	<i>Cíl: Fyzický rozvoj a pohybová koordinace, zdokonalování v oblasti jemné motoriky, koordinace oka a ruky</i> <i>OV: Provést jednoduchý pohyb podle vzoru učitelky a přizpůsobit jej podle pokynu; Procvičit motoriku prstů a částí ruky; Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s předměty denní potřeby, s drobnými pomůckami, zacházet</i>

	<i>s grafickým a výtvarným materiálem)</i> TvCh: Pohybové říkanky - Školka opičí; Zlatá brána; Kolo, kolo mlýnský; Bublina; „Jedna, dvě, tři, čtyři, pět (prstové cvičení) prsty k sobě slepím hned. Můžu tě to naučit – slepit a zas rozlepit.“ (Konvalinová 2014, s. 17) - zvládat text říkanky a opakovat pohyb k ní PH – Na Kouzelníka, Čáp ztratil čepičku - zvládat přiřazování pohybu k různým zvířátkům, správné rozeznávání barev a orientace v prostoru VČ: Čertík na špejli – vybarvení čertíka voskovkami nebo pastelkami, přilepení na špejli (název třídy - Čertíci) Pavučina kamarádství, děti si sesednou okolo velkého archu papíru, učitelka (čertík) začne posílat klubko, posílám toto klubko... (jméno dítěte), protože se mi líbí, že se hezky usmívá, přilepí konec provázku k archu papíru, podrží ho a klubko pošle někomu dalšímu, ten opět kus přilepí a pošle někomu a řekne, proč mu klubko posílá, až vznikne pavučina PH: Na kolečko – učitelka volá děti za pomoci říkanky „do hada“ <i>Půjdem s čertem do kola, dej pozor, koho zavolá!</i> <i>Málo nás. Pojd'...(jméno dítěte) mezi nás.</i> Když jsou všechny děti „v hadovi“, opět se říká básnička a říká se se jménem posledního v řadě. <i>Šli jsme s čertem dokola, dej pozor, koho odvolá! Hodně nás hodně nás, jdi ted'...(jméno dítěte) pryč od nás.</i> POV: Procházka do okolí MŠ, Pobyť na školní zahradě
DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA	<i>Cíl: Adaptace na nové situace a prostředí, Komunikace s vrstevníky a s dospělými; Poznávací schopnosti a funkce, představivost, myšlenkové operace; Výslovnost, porozumění, dorozumívání, vyjadřování</i> <i>OV: Rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu, rozlišovat a používat základní prostorové pojmy, správně určit a pojmenovat, popsat</i>

obrázek jednoduchým souvětím, správně určit a pojmenovat věci ve svém okolí, zapamatovat si svou značku

KK: Svolávací básnička

*„Hola děti hola,
mašinka nás volá.
Pojďte děti honem sem,
do kruhu se sesednem.“ (Konvalinová 2014, s. 14)*
– slovo mašinka se dá vyměnit i za jiná slova

Přivítací básnička

*Dobrý den, dobrý den, (mávat)
dneska máme krásný den. (oblouk rukama)
Ručičky jsou na tleskání (zatleskat)
a nožičky na dupání. (zadupat)
Dobrý den, dobrý den, (mávat)
dneska zlobit nebudem. (otáček dlaněmi)*

Povídání se zrcadlem

Děti sedí v kruhu, po kruhu se postupně posílá zrcadélko a děti se do zrcadla představí a popíší se (učitelka začne: Já jsem Verunka, mám tmavé vlasy, velký modré oči, ráda zpívám, a chtěla bych, aby se novým dítětem ve školce líbilo) a pošle zrcadlo po kruhu.

Na značky

Ukazovat značky, komu patří, dojde si pro ní k čertíkovi (učitelce), podají si ruce, pozdraví se, představí se a potom společně projdeme všechna místa, kde jsou značky – umývárna, lehárna, šatna. Děti zde mají za úkol najít a ukázat svoji značku.

Obměny hry:

„Učitelka popisuje značky dětí slovy. Děti hádají, kterou značku má učitelka na mysli. Učitelka vyrobí papírový domeček (školku) z papíru. Na tuto maketu školky nalepíme okénka (podle počtu dětí ve třídě) tak, aby se dala otevírat. Do každého okénka nalepíme značku dítěte. „Školičku tu máme, kdo v ní bydlí, hned se podíváme.“ Učitelka otevře okénko a dítě, jehož značka se právě objevila, se přihlásí.“ (Konvalinová 2014, s. 23)

	HC: Zpěv písní dle volby dětí s doprovodem klavíru – Pec nám spadla, Prší, Travička zelená, Běží liška k táboru, ... Pavučina kamarádství
DÍTĚ A TEN DRUHÝ	<i>Cíl: Seznamování s pravidly chování ve vztahu k druhému; Rozvoj kooperativní dovednosti</i> <i>OV: Spolupracovat s ostatními; Dodržovat dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití a chování (doma, v MŠ, na veřejnosti) dodržovat herní pravidla</i> Pravidla třídy Učitelka připraví obrázky se symboly pravidel, o pravidlech bezpečnosti děti poučí. Povídá si s dětmi, jak se chovat v umývárně, k sobě, k hračkám, venku, atd. Na značky Povídání se zrcadlem Na kolečko Pavučina kamarádství
DÍTĚ A SPOLEČNOST	<i>Cíl: Poznání pravidel společenského soužití a jejich spoluvytváření v rámci přirozeného sociokulturního prostředí, porozumění základním projevům neverbální komunikace obvyklým v tomto prostředí; Rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se), přináležet k tomuto společenství (ke třídě, rodině, k ostatním dětem) a vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané</i> <i>OV: Uplatňovat návyky v základních formách společenského chování ve styku s dospělými i s dětmi – umět ve styku s dětmi i dospělými pozdravit, rozloučit se, vyslechnout sdělení, střídat se v komunikaci, dodržovat společně dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití v mateřské škole a na veřejnosti</i> KK: Jak se chovat ve školce, opakování třídních rituálů, svolání do kruhu písničkou a přivítání básničkou VK: třídní pravidla Pavučina kamarádství

DÍTĚ A SVĚT	<i>Cíl: Seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije a vytváření pozitivního vztahu k němu.</i> <i>OV: Orientovat se ve školním prostředí, vyznat se v blízkém okolí</i> Výlet po třídě Děti vytvoří ve dvojicích zástup, paní učitelka je strojvedoucí a veze děti po třídě a přilehlých prostorách. Vlak má jednotlivé stanice, kde se děti seznamují s dosud neprozkoumanými hračkami, objekty a pravidly pro jejich používání a poučení o bezpečnosti.
BÁSNIČKY	Svolávací, Přivítací, Bublina
PÍSNÍČKY	Skákal pes, Travička zelená, Prší, Pec nám spadla,...
POHYBOVÉ HRY	Na kolečko, Na Kouzelníka, Čáp ztratil čepičku
OSTATNÍ	
PLÁNOVANÉ AKCE TŘÍDY	

6.2. Kde co je? Pamatujeme si pravidla – 2. týden

Tento týden jsem zaměřila na poznání toho, kde se co nachází, ale nejen hračky a prostory v mateřské škole, ale i na prostorovou orientaci a na opakování pravidel, poprvé jsem zařadila práci s nůžkami.

den	činnosti	cíle
1. den	1) KK - pravidla naší třídy a pravidla zdravení 2) TvCh - pohybové říkanky 3) PH - Prostorové vztahy 4) VČ - spolupráce při výběru symbolů k pravidlům 5) POV - pobyt venku na zahradě MŠ	KK - upevnění znalostí pravidel třídy a pravidel zdravení TvCh - fyzický rozvoj a pohybová koordinace PH - prostorová orientace VČ - spolupráce POV - dodržování pravidel pobytu na zahradě MŠ + rozvoj vztahů mezi dětmi
2. den	1) KK - pravidla naší třídy a pravidla zdravení 2) JaŘ - Dobrý den	KK - upevnění znalostí pravidel třídy a pravidel zdravení JaŘ - opakování jednoduché

	3) PH - Na Kouzelníka, Čáp ztratil čepičku 4) VČ - vybarvení symbolů k pravidlům třídy 5) POV - pobyt venku na zahradě MŠ	básničky + zapamatování textu PH - prostorová orientace + vcítění se do druhého + opakování barev VČ - zdokonalení jemné motoriky POV - dodržování pravidel společného soužití
3. den	1) KK - svolávání do kruhu písničkou a přivítání se básničkou + opakování třídních rituálů 2) PH - Mašinka 3) HvCh - Zlatá Brána, Kolo, kolo mlýnský atd. + pohybová říkanka - Dobrý den 4) POV - pobyt venku na zahradě MŠ 5) VČ - kreslení křídami venku	KK - upevňování znalostí o třídních rituálech + vědomé vybavení básniček PH - seznámení s místem a prostředím v MŠ HvCh - vědomé vybavení textu písniček, říkanek a pohybu POV - výběr her podle vlastní volby VČ - práce s netradiční výtvarnou pomůckou + prostorová orientace
4. den	1) PL - stříhání svislých proužků 2) KK - svolávání a přivítání se básničkou 3) PH - Listonoš, Přiletěla vrána 4) HvCh - Kolo uděláme 5) POV – pobyt venku na zahradě MŠ	PL - nácvik stříhání + bezpečnost práce s nůžkami KK - opakování básniček PH - popis obrázku + prostoru okolo nás (prostorová orientace) HvCh - seznámení s novou říkankou POV - dodržování pravidel hry + spolupráce
5. den	1) KK - svolání a přivítání básničkou VK - třídní pravidla 2) TvCh - Bublina; Jedna, dvě, tři, čtyři, pět a další	KK - vědomé vybavení textu básniček a pohybu VK - upevňování znalostí třídních pravidel

	3) PH - Prostorové vztahy 4) HČ - zpěv známých lidových písní 5) POV - pobyt venku na zahradě MŠ	TvCh - vědomé vybavení textu + nácvik říkanky PH - prostorová orientace + opakování jmen HČ - vědomé vybavení textu písní POV - dodržování pravidel pobytu venku + spolupráce při hře
--	---	---

Na zmiňovanou prostorovou orientaci jsem vybrala hru: **Prostorové vztahy**.

„Učitelka připraví vláček z papíru (k dostání jsou mj. velké puzzle vlaku, ve vagoncích jsou například zvířátka). V každém vagonu je jiný obrázek. Učitelka se ptá dětí, kdo (co) je ve vagonu před, za, mezi. Co je první, co poslední.

Obměna hry: Děti sestaví živý vlak tím, že se zapojí do zástupu. V tom případě se učitelka ptá: „Který kamarád je v prvním vagonu, který v posledním, kdo stojí před Aničkou?“ apod.“ (Konvalinová 2014, s. 18).

Já jsem tuto hru hrála ve změněné formě, jelikož bylo pro děti snazší uvědomit si prostorové pojmy a hlavně si zopakovaly jména kamarádů ve třídě. Před samotnou hrou jsme s dětmi „projely vlakem“ po třídě a podívaly jsme, kde se co nachází, udělaly jsme si „poznávací“ jízdu. Tři děti zůstaly stát stranou, stýskalo se jim po rodičích a plakaly, tak jsme je nechaly být a čekaly jsme, až je to přejde. Jestli je třeba zaujme tato hra, bohužel ne a tak se na nás jen dívaly. Ostatní děti hra bavila, prostorové pojmy některým dětem dělaly problém, ale to vůbec nevadilo, jelikož když někdo nevěděl, tak jsme mu samozřejmě poradily a netrápily jsme ho.

Do tohoto týdne jsem zařadila i práci s nůžkami a zde jsme si s dětmi názorně ukázali, jak se s nůžkami pracujeme a jak s nimi v žádném případě nemáme zacházet. U některých dětí bylo vidět, že s nůžkami nikdy nepracovaly a tak jsme s paní učitelkou dětem ukazovaly, jak se nůžky drží a jak si mají držet papír, aby se jim lépe pracovalo. Tuto činnost paní učitelka s dětmi vykonávala během ranního příchodu do MŠ, některé děti stále ještě plakaly, ale i tak se je paní učitelka snažila namotivovat. Některé děti odmítly tuto činnost dělat, ale některé se nakonec rozhodly, že to zkusí. Tuto činnost paní učitelka zvolila bez toho, abychom se domluvily, takže jsem byla ráda, že jsem mohla vidět, jak se postupují a na co si případně dávat pozor. Rozhodně je lepší, jak pro organizaci, tak i pro

bezpečnost, aby byla tato činnost dělána individuálně. Cílem této činnosti tedy bylo pokusit se rozstříhat papír na proužky. Paní učitelka během této činnosti zjišťovala, kdo je levák a kdo pravák.

Stále ještě v tomto týdnu opakujeme pravidla třídy a značky a také jména kamarádů. Paní učitelka dětem připravila předtištěné obrázky k pravidlům třídy a děti je měly vybarvit buď pastelkami, nebo voskovkami. Děti se snažily pravidla vystříhat, některým to šlo a někomu ne, těm co to nešlo, bylo dovoleno symboly vytrhat. Po vystřihnutí si děti měly vybrat barevný papír a na něj nalepit symboly pravidel třídy. Paní učitelka z nich pak udělala na nástěnku do šatny první výzdobu dětí. Někteří rodiče, jak jsem se dozvěděla, byli překvapeni, že děti už tak brzy pracují s nůžkami a vůbec, že takto pracují. Podle informací očekávali, že se děti zatím budou seznamovat s prostředím a s novými kamarády. Některé děti již nyní cítily hrdost a byli od rodičů pochváleni za to, jak jsou šikovní a rodiče dětem sdělili, že z nich mají radost.

Některé děti mají tendenci ptát se po rodičích každou půl hodinu, některé zase pláčou během ranních činností, ale nakonec se vždy všechny uklidní a paní učitelka s nimi může pracovat. Proto paní učitelka vždy zvolí takovou činnost, která by děti mohla zaujmout a svým způsobem je více hravá. Nejčastěji děti uklidní, když začne hrát na klavír a začnou si zpívat písničky, které by měly děti znát z domova. V tomto týdnu si ještě stále děti nosí hračky z domova a ještě se objevuje ranní pláč u dveří třídy, ale to paní učitelka vždy řeší stejně. Mluví na dítě a pak pošle rodiče jednoduše pryč, aby zbytečně děti netrápili dlouhým loučením. Někteří rodiče mají s tímto přístupem potíže a nelíbí se jim to.

MĚSÍC	5. – 9. září 2016
PODTÉMA	2. Kde co je? / Pravidla
DÍTĚ A JEHO TĚLO	<i>Cíl: Fyzický rozvoj a pohybová koordinace, zdokonalování v oblasti jemné motoriky, koordinace oka a ruky</i> <i>OV: Provést jednoduchý pohyb podle vzoru učitelky a přizpůsobit jej podle pokynu; Procvičit motoriku prstů a částí ruky; Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s předměty denní potřeby, s drobnými pomůckami, zacházet s grafickým a výtvarným materiálem)</i> TvCh: Pohybové říkanky - Školka opičí; Zlatá brána; Kolo, kolo mlýnský; Bublina; Jedna, dvě, tři, čtyři, pět (prstové cvičení) - zvládat text říkanky a opakovat pohyb k ní

DÍTĚ A JEHO TĚLO	PH – Na Kouzelníka, Čáp ztratil čepičku - zvládat přiřazování pohybu k různým zvířátkům, správné rozeznávání barev a orientace v prostoru VČ: Vybarvení symbolů k pravidlům třídy – pastelky, voskovky - vystřížení symbolů a nalepení na barevný papír – nůžky, lepidlo - malování křídami (venku) PL: nácvik stříhání - svislé proužky
DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA	<i>Cíl: Adaptace na nové situace a prostředí, Komunikace s vrstevníky a s dospělými; Poznávací schopnosti a funkce, představivost, myšlenkové operace</i> <i>OV: Rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu, rozlišovat a používat základní prostorové pojmy, správně určit a pojmenovat, popsat obrázek jednoduchým souvětím, správně určit a pojmenovat věci ve svém okolí</i> KK: Pravidla naší třídy a pravidla zdravení Hra: Listonoš, Přiletěla vrána Listonoš „Učitelka si připraví velká koš a v něm obálky s obrázky značek všech dětí. Motivuje děti říkankou: „<i>Přijel k nám listonoš, přivezl nám plný koš.</i>“ Co myslíte děti, co nám asi přivezl? Učitelka vyndává jednotlivé dopisy. Děti popisují obrázky. Co je na obrázku, k čemu věc slouží, jakou má barvu tvar apod.“ (Konvalikonová 2014, s. 25) Přiletěla vrána „Učitelka motivuje děti říkankou: „V naší třídě (herně, umývárně, kuchyni apod.) byla vrána, na okénku seděla, povězte mi, děti, co tu všechno viděla.“ Děti popisují, co všechno mohla vrána vidět.“ (Konvalinová 2014, s. 27)

DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA	Prostorové vztahy Připravený vláček z papíru, v každém vagónku je jiný obrázek, učitelka se ptá dětí, kdo (co) je ve vagónku před, za, mezi. Co je první, co je poslední. (Konvalinová 2014, s. 18)
DÍTĚ A TEN DRUHÝ	<i>Cíl: Seznamování s pravidly chování ve vztahu k druhému; Rozvoj kooperativní dovednosti</i> <i>OV: Spolupracovat s ostatními; Dodržovat dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití a chování (doma, v MŠ, na veřejnosti) dodržovat herní pravidla</i> <i>VČ: Spolupráce při vytváření třídních pravidel</i> Listonoš, Přiletěla vrána, Prostorové vztahy
DÍTĚ A SPOLEČNOST	<i>Cíl: Poznání pravidel společenského soužití a jejich spoluvytváření v rámci přirozeného sociokulturního prostředí, porozumění základním projevům neverbální komunikace obvyklým v tomto prostředí; Rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se), přináležet k tomuto společenství (ke třídě, rodině, k ostatním dětem) a vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané</i> <i>OV: Uplatňovat návyky v základních formách společenského chování ve styku s dospělými i s dětmi – umět ve styku s dětmi i dospělými pozdravit, rozloučit se, vyslechnout sdělení, střídat se v komunikaci, dodržovat společně dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití v mateřské škole a na veřejnosti</i> KK: Jak se chovat ve školce, opakování třídních rituálů, svolání do kruhu písničkou a přivítání básničkou VK: třídní pravidla – pusinkové, želvičkové, žabičkové, sovičkové, srdíčkové a stromečkové pravidlo HvCh: Kolo uděláme Velké kolo uděláme, na nikoho nečekáme, kdo si s námi nechce hrát, ten není náš kamarád.

DÍTĚ A SPOLEČNOST	JaŘ: Dobrý den Dobrý den, dobrý den, přejeme vám krásný den. Dobrý den, dobrý den, my dnes zlobit nebudem.
DÍTĚ A SVĚT	<i>Cíl: Seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije a vytváření pozitivního vztahu k němu.</i> <i>OV: Orientovat se ve školním prostředí, vyznat se v blízkém okolí</i> PH: Mašinka - Děti vytvoří ve dvojicích zástup, paní učitelka je strojvedoucí a veze děti po třídě a přilehlých prostorách. Vlak má jednotlivé stanice, kde se děti seznamují s dosud neprozkoumanými hračkami, objekty a pravidly pro jejich používání a poučení o bezpečnosti
BÁSNIČKY	Bublina; Jedna, dvě, tři, čtyři pět; Opičí školka, Dobrý den
PÍSNÍČKY	Zlatá Brána, Kolo, kolo mlýnský, Kolo uděláme
POHYBOVÉ HRY	Na Kouzelníka, Čáp ztratil čepičku
OSTATNÍ	Pracovní listy – procvičování stříhání
PLÁNOVANÉ AKCE TŘÍDY	

6.3. Moje školka – 3. týden

Třetí týden jsem nazvala Moje školka. Cílem tohoto týdne je detailněji seznámit děti s prostředím MŠ a s okolím mateřské školy. V tomto týdnu jsem dětem naplánovala i návštěvu tělocvičny v blízké základní škole, aby se děti seznámily i s tělocvičným náradím. Zaznamenala jsem i divadelní představení v MŠ, aby to bylo organizačně snazší. Není nutné ho do tohoto týdne ještě zařazovat, ale ze zkušenosti vím, že děti jsou poté z představení velmi nadšené a uchovávají si tento zážitek dlouho a těší se i na další představení. Do tohoto týdne je možné také zařadit např. téma Moje paní učitelka. Záleží na tom, jak se vše bude stíhat a jak bude toto téma u dětí oblíbené.

den	činnosti	cíle
1. den	1) KK - pravidla třídy a pravidla zdravení 2) TvCh - cvičení s básničkou	KK - vědomé vybavení si pravidel TvCh - vědomě napodobit

	3) PH - Bublina 4) HvČ - zpěv lidových písní 5) PL - vybarvení pravidel třídy 6) POV - pobyt venku na zahradě MŠ	jednoduchý pohyb PH - vědomé vybavení textu a pohybu HvČ - vybavení textu a opakování rytmu PL - upevnění znalostí o pravidlech POV - spolupráce při výběru her
2. den	1) KK - svolávací básnička 2) PH - Kdo tu s námi dneska je? 3) HvČ - zpěv známých písní 4) VČ - portrét dětí na malý formát čtvrtky 5) POV - pobyt na zahradě MŠ	KK - zapamatování si jednoduchého textu PH - zapamatování si jmen dětí HvČ - vybavení si textu písní VČ - zacházet s pomůckami + vystihnout podobu POV – dodržování pravidel hry + spolupráce při výběru her
3. den	1) KK - svolávací a přivítací básnička 2) TvCh - cvičení a relaxace 3) TvČ - návštěva tělocvičny + překážková dráha 4) POV - procházka po okolí MŠ	KK - představení nových básniček TvCh - opakování jednoduchého pohybu, zachovat správné držení těla TvČ - seznámení se s prostorem, náradím a náčiním + koordinace pohybu POV - seznámení s okolím MŠ
4. den	1) KK - svolávací a přivítací básnička 2) JaŘ - Naše školka 3) TvČ - Hoky, toky 4) PH - Stromeček x hříbeček 5) Hádanka - Školka 6) VČ - Naše školka 7) POV - pobyt na zahradě MŠ s využitím zahradních prvků	KK - zopakování si nových básniček JaŘ - dodržování správné výslovnosti TvČ - napodobení jednoduchého pohybu v rytmu PH - udržení pozornosti Hádanka - rozvoj fantazie + motivace VČ - spolupráce, zacházet

		s pomůckami, nástroji a materiály POV - bezpečnost + dodržování pravidel na zahradních prvcích
5. den	KK - svolávací a přivítací básnička VK - Stavíme školku TvČ - prstové cvičení + cvičení TvCh - cvičení s básničkou HvČ - Travička zelená, Pec nám spadla, Běží liška k Táboru POV - procházka po okolí MŠ	KK - opakování básniček VK - napodobení stavby TvČ - napodobení jednoduchého pohybu TvCh – napodobení jednoduchého pohybu + opakování textu HvČ - opakování známých písní POV - poznáváme důležité objekty v okolí MŠ + dodržování pravidel chůze ve dvojicích

V tomto týdnu jsem si vyzkoušela hned několik činností a to cvičení s básničkou, prstové cvičení, hru a nakonec jsem si ještě s dětmi zkusila uhodnout hádanku. Cvičení s básničkou bylo organizačně trochu náročnější, jelikož jsem děti musela rozmístit po herně za pomoci molitanových kytíček, které měly položené na zemi, aby si každý držel své místo a nikam „necestoval“, já jsem předcvičovala a říkala jsem u toho básničku, děti po mně opakovaly pohyb, cílem bylo zopakovat jednoduchý pohyb. Cvičení děti bavilo, nasmáli jsme se u toho, avšak stále se objevují děti, které s námi nechtějí nic dělat, nenutím je, ale ostatní děti si toho začínají všimnat. Prstové cvičení jsme si dělali a říkali během mytí rukou, dětem se básnička líbila a chtěly si ji říkat pokaždé, když jsme ten den šli do umývárny. Stanovila jsem totiž časový limit mytí rukou po dobu říkání básničky. Takže jednou jsme říkali básničku pomalu a po druhé zase rychle. To se líbilo zvláště chlapcům, jelikož se u toho mohli i předhánět. Hru Kdo tu s námi dneska je?, jsme s dětmi hráli hned po komunitním kruhu, pomocí této hry jsme si zopakovali jména dětí, ale paní učitelka si u ní udělala i docházku, začíná se projevovat, kdo je oblíbený a kdo ne, ten kdo je oblíbený, tak toho jméno si děti pamatují. Některá jména dětem úplně vypadávají. Hádanku jsem si nechala nakonec. Bohužel jsem si ale neuvědomila, že děti budou hádanky tak moc bavit a já měla nachystanou pouze jednu. K hádance jsem měla i nachystaný zalaminovaný obrázek školy, aby měly děti i vizuální podnět.

MĚSÍC	12. – 16. září 2016
PODTÉMA	3. Moje školka

DÍTĚ A JEHO TĚLO	<i>Cíl: Zachovávat správné držení těla, vědomě napodobit jednoduchý pohyb podle vzoru, ovládat koordinaci ruky a oka, zvládnout jemnou motoriku, zacházet s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, nástroji a materiály, zvládat sebeobsluhu, uplatňovat základní kulturně hygienické a zdravotně preventivní návyky</i> <i>OV: zvládat nižší překážky, zvládat různé druhy lezení, pohybovat se bezpečně ve skupině dětí, provést a přizpůsobit jednoduchý pohyb podle vzoru či pokynů, upřednostňovat užívání pravé či levé ruky při kreslení či v jiných činnostech, zvládat výtvarné činnosti, provádět jednoduché úkony s výtvarnými pomůckami a materiály</i> TvČ: Návštěva tělocvičny: Seznámení se s prostorem, náradím a náčiním Překážková dráha – lavičky, žíněnky, kruhy, air-track TvCh: Cvičení s básničkou: Protáhnout se, vyskočit, (<i>protahujeme se do výponu, poskakujeme na místě</i>) za chvíličku musíš jít. (<i>chůze na místě</i>) Dlouhé kroky a jsme tady, (<i>chůze v prostoru s co nejdelšími kroky</i>) už je slyšet kamarády. (<i>přiložíme dlaně k uším</i>) Z okna hraje muzika, (<i>dirigujeme před tělem</i>) každý za ní utíká. (<i>běh na místě na špičkách</i>) PH: Kolo, kolo mlýnský, Bublina Bublina – básnička s pohybem Děti velká novina, přiletěla bublina. Bublina se nafukuje, přitom pěkně vykračuje. Podívejte, děti, jak bublina letí, Letí, letí, otáčí se PRÁSK!
------------------------------------	---

DÍTĚ A JEHO TĚLO	Kolo, kolo mlýnský Kolo, kolo mlýnský, za čtyři rýnský, Kolo se nám polámalo, mnoho škody nadělalo, udělalo bác. Cvičení: Zadupáme, zatleskáme, na ramínka ruce dáme. Zadupáme, zatleskáme ručičkama zakroužíme. Zadupáme, zatleskáme, na bříško si poklepáme. Zadupáme, zatleskáme, zadečkem si zakroutíme. Zadupáme, zatleskáme, nožičku si vyklepáme. Zadupáme, zatleskáme, nožičku si vyklepáme. (druhou) Zadupáme, zatleskáme a pěkně si zaskáče. Hoky, toky My dáme ruku sem, (<i>stojíme v kruhu, dáváme ruku do kruhu</i>) my dáme ruku tam, (<i>dáváme ruku za sebe – ven z kruhu</i>) my dáme ruku sem a pak s ní zatřesem (<i>dáváme ruku do středu a třese s ní</i>) uděláme hoky toky rotaci, (<i>rukama máváme nad hlavou a otáčíme se</i>) ať máme legraci. (<i>tleskáme na AŤ-MÁ-ME-LE-GRA-CI</i>) Héj hoky toky, héj hoky toky (<i>héj= vzpažit, hoky toky= dřep a plácát o zem</i>) ať máme legraci (<i>tleskáme na AŤ-MÁ-ME-LE-GRA-CI</i>) <u>My dáme nohu sem....hlavu, břicho, zadek...nakonec CELÉ TĚLO</u>
--	---

DÍTĚ A JEHO TĚLO	POV: Procházky do okolí MŠ Pobyt na zahradě MŠ s využitím prvků zahrady PH: Stromeček, Hříbeček – obměna hry Nahoru, dolů... na slovo stromeček – stojí vzpřímeně; na slovo hříbeček – sed dřepmo Relaxace: Uvolnění celého těla Všechny děti si lehnou na záda na koberec, zavřou očička – uč. říká: celé tělíčko odpočívá, jedna ručička odpočívá, druhá ručička odpočívá, odpočívá bříško, jedna nožička odpočívá, druhá nožička odpočívá, odpočívají prstíčky u rukou, prstíčky u nohou, a potom začne u každého dítěte zkoušet zvednutím některé končetiny, zdali jsou děti uvolněné. Potom se pomaličku probudíme, sedneme si a teprve potom stoj přímý Prstové cvičení: Jak si myjeme ruce „Mydli, mydli, mydlinky, z mýdla dělám bublinky. V dlaních už mám spoustu pěny Ta čistota krásně voní!“ (Konvalinová 2014, s. 29) Vyklepáváme ruce „Umývám se vodou s mýdlem, to už dobře vím. Ale jen nad umyvadlem voda zůstat smí. Čisté ruce třepetají, zrovna jako pták. A v ručníku hnízdo mají. Zkus to také tak.“ (Konvalinová 2014, s. 29) VČ: Vybarvení symbolů k pravidlům třídy – pastelky, voskovky - vystřížení symbolů a nalepení na barevný papír – nůžky, lepidlo - stvrzení pravidel otiskem dlaně
--	--

DÍTĚ A JEHO TĚLO	Naše školka – skupinová práce dětí – velký formát čtvrtky x kartonu – vybarvení temperami, práce – portrét dětí na malý formát čtvrtky – nalepení portrétu jako okna na školku
DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA	<i>Cíl: Adaptace na nové situace a prostředí, Komunikace s vrstevníky a s dospělými, Poznávací schopnosti a funkce, představivost, myšlenkové operace</i> <i>OV: Rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu, rozlišovat a používat základní prostorové pojmy, správně určit a pojmenovat, popsat obrázek jednoduchým souvětím, správně určit a pojmenovat věci ve svém okolí</i> KK: Pravidla naší třídy a pravidla zdravení Hra: Kdo tu s námi dneska je, Přiletěla vrána Kdo tu s námi dneska je? Děti sedí v kruhu, učitelka chodí za odříkávání básničky za dětmi, za kým po odříkání dětí stojí, toho jméno musí děti říci. „Kdo tu s námi dneska je? Jakpak on se jmenuje? Kdo tu je, kdo tu je, řekne, jak se jmenuje.“ (Konvalinová 2014, s. 24) Přiletěla vrána „Učitelka motivuje děti říkankou: „V naší třídě (herně, umývárně, kuchyni apod.) byla vrána, na okénku seděla, povězte mi, děti, co tu všechno viděla.“ Děti popisují, co všechno mohla vrána vidět.“ (Konvalinová 2014, s. 27) Prostorové vztahy Připravený vláček z papíru, v každém vagonku je jiný obrázek, učitelka se ptá dětí, kdo (co) je ve vagónku před, za, mezi. Co je první, co je poslední. (Konvalinová 2014, s. 18)

DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA	Hádanka „Každé ráno přijdou děti, Je jich spousta, jako smetí. Celý den si můžou hrát, kreslit si, pak zazpívat. Každý kluk i každá holka ví, že to je naše...(školka)“ (Konvalinová 2014, s. 25) Stavíme školku „Učitelka postaví z kostek stavbu. Děti mají stejný počet kostek jako učitelka a snaží se stavbu co nejpřesněji napodobit. Můžeme k tomu využít motivační říkanku: „<i>Já dám cihlu na cihličku, postavím dům za chvíličku. A když venku bude zima, v domečku mi bude prima.</i>“ (Konvalinová 2014, s. 29) JaŘ: Naše školka V naší školce hrajeme si, tam nás nikdo neruší, a že máme velkou střechu, na hlavu nám neprší. Každý den tam chodím dveřmi, zítra přijdu zase, věř mi.
DÍTĚ A TEN DRUHÝ	<i>Cíl: Seznamování s pravidly chování ve vztahu k druhému; Rozvoj kooperativní dovednosti</i> <i>OV: Spolupracovat s ostatními; Dodržovat dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití a chování (doma, v MŠ, na veřejnosti) dodržovat herní pravidla</i> <i>VČ: Spolupráce při vytváření třídních pravidel</i> Naše školka

DÍTĚ A TEN DRUHÝ	JaŘ: Přivítací básnička – všimnout si, kdo z kamarádu s námi ve třídě není Přiletěla vrána; Prostorové vztahy; Stromeček x Hříbeček; Kdo tu s námi dneska je?
DÍTĚ A SPOLEČNOST	<i>Cíl: Poznání pravidel společenského soužití a jejich spoluvytváření v rámci přirozeného sociokulturního prostředí, porozumění základním projevům neverbální komunikace obvyklým v tomto prostředí; Rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se), přináležet k tomuto společenství (ke třídě, rodině, k ostatním dětem) a vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané</i> <i>OV: Uplatňovat návyky v základních formách společenského chování ve styku s dospělými i s dětmi – umět ve styku s dětmi i dospělými pozdravit, rozloučit se, vyslechnout sdělení, střídat se v komunikaci, dodržovat společně dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití v mateřské škole a na veřejnosti</i> KK: Jak se chovat ve školce, opakování třídních rituálů, svolání do kruhu písničkou a přivítání básničkou VK: třídní pravidla – pusinkové, želvičkové, žabičkové, sovičkové, srdíčkové a stromečkové pravidlo KK: Svolávací básnička <i>„Hola děti hola, mašinka nás volá. Pojďte děti honem sem, do kruhu se sesednem.“ (Konvalinová 2014, s. 14)</i> – slovo mašinka se dá vyměnit i za jiná slova, která se učitelkám budou více hodit

DÍTĚ A SPOLEČNOST	Přivítací básnička V kruhu spolu sedíme, za ruce se držíme. Popřejem si hezký den, ať je každý spokojen, ať jsme spolu všichni rádi, protože jsme kamarádi tomu, kdo tu s námi není, tomu pošlem pozdravení.
DÍTĚ A SVĚT	<i>Cíl: Seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije a vytváření pozitivního vztahu k němu.</i> <i>OV: Orientovat se ve školním prostředí, vyznat se v blízkém okolí</i> PH: Mašinka - Děti vytvoří ve dvojicích zástup, paní učitelka je strojvedoucí a veze děti po třídě a přilehlých prostorách. Vlak má jednotlivé stanice, kde se děti seznamují s dosud neprozkoumaným hračkami, objekty a pravidly pro jejich používání a poučení o bezpečnosti Procházka po okolí MŠ – ukazujeme si důležité objekty v okolí MŠ
BÁSNIČKY	Svolávací; Uvítací; Naše školka
PÍSNÍČKY	Kolo, kolo mlýnský; Travička zelená; Pec nám spadla; Běží liška k Táboru; Ovčáci čtveráci
POHYBOVÉ HRY	Stromeček x hříbeček; Kolo, kolo mlýnský
OSTATNÍ	
PLÁNOVANÉ AKCE TŘÍDY	Divadelní představení v MŠ

6.4. **Moje rodina, můj domov – 4. týden**

Cílem tohoto týdne je představit svoje rodiče a svoji rodinu, zdali mají děti sourozence či nikoli, představit si činnosti, které vykonávají v práci, ale i doma a u některých činností se hodně hýbat. V komunitním kruhu je možné si i říci, kde bydlíme

(v jakém městě, jestli v paneláku, nebo domečku atd.). Zvolila jsem i hry, které nejsou tak známé a děti si u nich mohou opakovat barvy, případně ovoce, pokud už některé znají.

den	činnosti	cíle
1. den	1) KK - přivítací a svolávací básnička 2) VK - povídání o rodině 3) JaŘ - básnička - V domečku já domov mám 4) TvCh a TvČ - zahřátí + procvičení „Máma“ , „Táta“ 5) PH – Velký úklid 6) relaxace – pustit klidnou hudbu 7) HV – zpěv lidových písní 8) POV – pobyt venku na zahradě MŠ	KK - vědomé vybavení textu VK - bez zábran vyjádřit myšlenku JaŘ - zapamatování si textu TvCh a TvČ - zahřátí organismu + napodobení jednoduchého pohybu PH - hod na cíl relaxace - uklidnění organismu + vydýchání HV - vědomé vybavení textu POV - dodržování pravidel pobytu na zahradě
2. den	1) KK - přivítací a svolávací básnička 2) VK - povídání o tom, kde bydlím 3) TvCh - rušná část - natrháme jablka 4) TvČ - průpravná část - nastroujeme jablka + zaděláme těsto... 5) PH - Všichni domů - honička 6) VČ - Domečky 7) POV - procházka po okolí MŠ	KK - správná artikulace VK - vést rozhovor a naslouchat druhým TvCh - napodobení jednoduchého pohybu + protažení těla TvČ - napodobení pohybu v rytmu PH - prostorová orientace VČ - rozvoj jemné motoriky a představivosti POV - ukázat kdo kde bydlí
3. den	1) VČ - omalovánky 2) KK - motivace pohádkou – o Červené Karkulce 3) VK - Můj domov + geometrické tvary, které můžeme najít na obrázku domu 4) HV - Máminy oči 5) POV - pobyt venku na zahradě MŠ	VČ - správný úchop pastelky KK - spolupráce, udržení pozornosti, odpovídání na otázky VK - vyjádření myšlenky a stručný popis, kde bydlím + seznámení se s geometrickými tvary HV - nácvik nové písně POV - vlastní výběr her + spolupráce
4. den	1) PMPř - skládání domečku	PMPř - pokusit se sestavit obrázek

	z geometrických tvarů 2) KK - Můj domov a moji sousedi 3) HV - Máminy oči + Muzikantská rodina 4) procvičení - Pepa, babička, Děda,... 5) PH - Padák se šátky + Maminka řekla... 6) POV - pobyt venku na zahradě MŠ	podle předlohy KK - odpovídání na otázky HV - vědomé vybavení textu + nácvik nové písně + správné dýchání procvičení - protažení těla PH - prostorová orientace + práce s netradiční pomůckou + udržení pozornosti POV - využití zahradních prvků + dodržování pravidel hry
5. den	VČ - grafomotorické cvičení KK - svolávací a přivítací básnička JaŘ - básnička - V domečku já domov mám TvCh - procvičení – Pes Haf, Kočka, Kačka, Máma,... - rušná část – Ráno vstává maminka má TvČ – průpravná část – Rozbila se pračka, Máma máchá košilku, Máma ždímá košilku,... PH - „Moje maminka má...“ + „Kolíčky“ relaxace - „hadrová panenka“ HV - Máminy oči, Muzikantská rodina POV - pobyt venku na zahradě MŠ	VČ - uvolnění ruky KK - vědomé vybavení textu JaŘ - vědomé vybavení textu básně TvCh – napodobení jednoduchého pohybu + protažení těla TvČ – napodobení jednoduchého pohybu PH – využití znalostí barev + prostorová orientace relaxace - uvolnění těla HV - vědomé vybavení textu + dodržování rytmu POV - dodržování pravidel pobytu venku na zahradě MŠ + spolupráce při výběru her a dodržování jejich pravidel

S dětmi jsem tentokrát vyzkoušela hru „Na zrcadlo“. Nebylo nijak těžké děti zaujmout, a jelikož cílem této hry je ukázat emoce pomocí mimiky obličeje, tak jsme se u některých výrazů dětí s paní učitelkou pobavily.

Hra, při které se využívá padák a šátky a do toho se opakuje básnička, se mi nepodařila. Využití padáku bylo pro děti zajímavé a nové, proto se chtěly všechny zapojit, do té doby ho nepoužily a nevěděly tedy, ani co to je. Jenže zkoordinovat pohyb všech dětí

není nic snadného. V tomto případě je lepší dělat tuto činnost s menším počtem dětí a možná si to vyzkoušet nejprve bez padáku, aby si děti měly šanci uvědomit, na kterou stranu půjdou a co budeme dělat. Upřímně jsem z toho byla i já ze začátku popletená.

Hra na „Kolíčky“ bavila i mě. Děti jsem nechala vylosovat barevné zalaminované kartičky, které jsem měla ukryté v pytlíčku. Podle barev se děti rozdělily do skupin. Vytvořila jsem čtyři skupiny po pěti, tak aby měly všechny děti ve skupině šanci nějaký kolíček sesbírat. Je důležité mít dostatek barevných kolíčků, proto jsem zvolila kolíčky dřevěné, které jsem natřela vybranými temperovými barvami, je možné děti nechat kolíčky pomalovat po příchodu do školky, aby měly pocit, že s něčím pomohly. Cílem hry je sesbírat ve skupině všechny kolíčky a pověsit je na šňůru, která je pověšená na druhé straně třídy, vyhrává ta skupina, která má jako první sesbírané a pověšené všechny kolíčky. Tuto hru děti chtěly hrát hned několikrát, moc je bavila a projevila se u některých i soutěživost a lítost přitom, když například prohrály.

Pokusila jsem se i o individuální činnost, kdy měly děti poskládat z geometrických tvarů domeček. Vybrala jsem se vždy dítě, které nechtělo pracovat, sedla jsem si vedle něho a začala jsem si stavět svůj vlastní domeček, po chvíli jsem dělala, že nevím, jak dál postupovat a zeptala jsem se dotyčného dítěte, jestli by mi nemohlo pomoci, že nevím, jak dál a že by mi jeho pomoc určitě pomohla, protože je mnohem šikovnější, než já. Většinou to zabrala. U některých ne. Když to nezabralo, tak jsem vedle nich nechala vyskládané ty tvary a předlohu a odešla jsem, jako že jdu něco dělat. Dítě se většinou rozhlídlo, jestli se dívám a pak si to zkusilo samo. Pro mě to byl úspěch, protože u jednoho dítěte bylo velmi těžké ho něčím zaujmout a případně i s ním pracovat.

Musím říci, že už se minimálně objevují adaptační problémy, jen občas ráno některé děti sedí a smutní, ale to brzy pokaždé přejde, když paní učitelka „zavolí“ k uklízení a pak následuje básnička na to, aby děti udělaly kruh. Děti už opakují básničku naprosto samy, text totiž není nijak náročný, ani dlouhý. Stále, ale u jednoho chlapce přetrvává nechut' cokoli dělat, sám tvrdí, že ve třídě s dětmi nechce být a že si s nikým nechce hrát, prý chce být s maminkou doma. Zde je však problém v tom, že si většinou hned po příchodu do třídy vybrečí u maminky odchod domů, maminka psychicky nezvládá jeho vydírání a tak aby to nemusela poslouchat a dívat se na to, tak mu raději vyhoví. Tento týden už však nepolevila a tak chlapec na protest sedí a nic nedělá. Většinou i dětem odsekne, že ho mají nechat být a že si s nimi nechce hrát. K paní učitelce se většinou otáčí zády, anebo se jde někam schovat, takže ho pak paní učitelka chodí vyděšená hledat.

MĚSÍC	19. – 23. září 2016
--------------	---------------------

PODTÉMA	4. Moje rodina, můj domov
DÍTĚ A JEHO TĚLO	<i>Cíl: Zachovávat správné držení těla, vědomě napodobit jednoduchý pohyb podle vzoru, ovládat koordinaci ruky a oka, zvládnout jemnou motoriku, zacházet s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, nástroji a materiály, zvládat sebeobsahu, uplatňovat základní kulturně hygienické a zdravotně preventivní návyky</i> <i>OV: zvládat nižší překážky, zvládat různé druhy lezení, pohybovat se bezpečně ve skupině dětí, provést a přizpůsobit jednoduchý pohyb podle vzoru či pokynů, upřednostňovat užívání pravé či levé ruky při kreslení či v jiných činnostech, zvládat výtvarné činnosti, provádět jednoduché úkony s výtvarnými pomůckami a materiály</i> TvCh a TvČ: Zahřátí - „Všichni domů“ – běh volně po třídě – na signál (<i>prší, všichni domů</i>) – na určené stanoviště (obruče) Procvičení - Domeček Byl jednou jeden domeček – <i>klek a stříška z paží</i> v tom domečku stoleček – <i>vzpor klečmo</i> na stolečku mistička – <i>prohnutý vzpor klečmo</i> v té mističce rybička – <i>leh na břicho, mírně zvednout nohy, paže zapažit</i> rybku snědla kočička – <i>vyhrbený vzpor klečmo a protáhnout hrudník k zemi</i> je tlustá jak kulička – <i>schoulit se do klubička (v kleku, na boku na zádech)</i> podíváme se, kam se kočka schovala. – <i>turecký sed, stříška – předklon/záklon hlavy</i> Máma - Máma pere, drum drum, drum, až se třese celý dům. (<i>stoj rozkročný – předklony</i>) - Máchá prádlo, které spadlo s naší Madlou do bláta, když honila housata. (<i>hmity do stran v předklonu</i>) - Musíme prádlo pověsit. (<i>dřep/výpon</i>) Táta – řezu dříví na polínka, ať má topit čím maminka. Řízy, řízy, řízy, řezu dříví z břízy. (<i>ve dvojicích – sed roznožný, vzájemně se dotýkáme chodidly, chytit se křížem za ruce „řežeme“</i>)

DÍTĚ A JEHO TĚLO	Táta - cihlu k cihle položím, celý komín opravím (postavím), jednu, druhou třetí...až je tááááákhle vysoký (celý hotový)... (<i>dřep – fázově výpon, výpon</i>) Kačka – naše Kačka, ta je skoupá, nejraděj se sama houpá, houpy, houpy...(pohupy ze špiček na paty) Kačka – hraje si s panenkou a houpá ji v kolíbce Houpy, houpy, spi, panenke spi, zavři očka sví – hou, hou, houpy, hou – („houpačka“) Pepa – Pepa není žádný lenoch, bez sportu by býti nemoh. (<i>poskoky</i>) Běhá, skáče, dělá dřep. (<i>běh na místě, vysoké výskoky snožmo, dřepy</i>) A pak leží na zádech. (<i>leh na záda, - uvolnění</i>) Pepík - jezdí na koloběžce Kdy by dneska běhal pěšky, máme přeci koloběžky. Závodníci – kupředu, pospícháme k obědu. (<i>nápodoba – jízdy na koloběžce – stoj na jedné noze - výdrž</i>) Babička – zamotej, zamotej, má milá babičko, zamotej, zamotej, barevné klubičko (<i>klek, sed na paty – rovná záda – ruce na ramena – kroužení</i>) – rozvíjím, rozvíjím, má milá babičko, rozvíjím, rozvíjím, to tvoje klubičko (<i>změna směru</i>) Babička – dělám těsto na koláče, hnětu těsto na koláče, co chutnají naši Káče (<i>klek, sed na paty – zatínání pěstí v předpažení, vzpažení, upažení...</i>) a pak dělám malé, větší, veliké. (<i>kroužíme zápěstí – předloktí – paže</i>) Děda – náš děda ten nelenoší, věnuje se chůzi pěší, chodí tam a zase sem, užívá si krásný den. (<i>sed – opor vzadu – procvičit klenbu</i>) Pes Haf – fouká, fouká, Haf se z boudy kouká. Pepa volá na Hafa, ať vstane a zahafá. (<i>klek, sed na paty, spojit ruce nad hlavou „stříška-bouda“ – předklon stranou/zpět</i>) Kočka – A, B, C, D kočka přede, kocour motá, pes počítá kolik nití do desíti. (<i>leh na záda – „jízda na kole“; leh na záda, vzpor – zvedání nohou L/P – počítáme</i>)
--	--

DÍTĚ A JEHO TĚLO	Činnosti – např. – „čistíme komín“ – lezení po žebříku - prolézání tunelem (popř. doplním koulením míče) Hra – „Velký úklid“ – barevné drátěnky, koše na prádlo (obruče) „Na kompot“ – kroužky, popř. obrázky ovoce - kroužky jsou v kruhu, každé dítě si sedne do kroužku čelem do kruhu – jedno dítě je v kruhu a rozpočítá ostatní děti i sebe (1. jahoda, 2. broskev, 3. hruška, 4. švestka 5. třešeň...a pak znovu 6. jahoda, 7. broskev, 8. hruška...atd. – popř. rozdává dětem obrázky, které si položí do kroužku). Hráč ve středu řekne: <i>Dělám kompot/Nejradši mám kompot...nějaký druh ovoce</i> – děti toho jména vstanou a rychle se přemístí do jiného kroužku, dítě ve středu se zapojí do hry a snaží se sednout si do jednoho kroužku – na dítě, na které kroužek nezbyde – stává se vyvolávačem. Relaxace, uklidnění - pustit klidnou hudbu OBMĚNA Máma – upečeme koláč Rušná část <u>1) natrháme jablka</u> - „Pod naším okýnkem.....“ - výpon/dřep – nebo hluboký předklon bez pokrčení kolen (trháme jablka a dáváme je do košíku); lze doplnit – jablíčko se skutálelo, vůbec ho to nebolelo, podívej se, jak se koulí, nemá ani jednu bouli – stoj rozkročný, kroužení trupem – nebo – převaly z lehu na zádech do lehu na břiše), nebo – běhejte, běhejte, jablíčka sbírejte, až je všechny posbíráme, tak si koláč uděláme. Průpravná část <u>2) nastrouháme jablka</u> - strouhám jablka na koláče, co chutnají naši Káče, jedno, druhé, tak, tak, tak strouhám, strouhám, nejinak. (<i>turecký sed – rovná záda – střídavě vzpažovat</i>) <u>3) zaděláme těsto</u> - mouka, mlíko, vejčko, zaděláme těstíčko – <i>procvičení paží</i>; Míchám, míchám, hnětu, hnětu, snad to dneska nepopletu.
--	---

DÍTĚ A JEHO TĚLO	4) <u>vyválíme těsto</u> - válím těsto sem a tam, vpravo, vlevo, do všech stran – <i>vzpor klečmo – protahovat trup</i>; Válím, těsto válím, chvíli neotálím. Válím těsto, rozvaluji, na koláč ho připravuji. 5) <u>dokončíme koláč</u> – a teď koláč dokončíme, dosladíme, dozdobíme – do trouby ho připravíme (<i>procvičení klenby nohy – střídavě tukáme špičkami/patami = roztíráme jablka, sypeme cukr, hrozinky...</i>) 6) <u>pečeme koláč</u> - koláč v troubě máme, jen ho pohlídáme Nakukuji, jak se peče, snad mi těsto nevyteče. Dívám se tam zas a znova, zda se peče do zlatova. - (<i>leh na záda, ruce spojit před tělem v „okénko=trouba“ – zvedáme hlavu= díváme se, jak se koláč peče</i>) Máme doma hodiny, obíhají vteřiny, tiky, tiky, tiky, tak, dělej ty to taky taky. (<i>tur. sed/klek-sed na paty, úklony hlavou – nařídily jsme si hodiny, abychom koláč nepřipálily</i>) 7) <u>hurá, máme hotovo</u> HRA - „Sbírání ovoce“ RELAXACE Máma – rozbila se pračka – pomůžeme mámě vyprat prádlo Rušná část Ráno vstává maminka má, sluze ještě spává a mě budí dvě sluníčka, laskavá a smavá. A to září dvě sluníčka v očích naší mámě, celíčkový den, ať jsem, kde jsem, všude hledí na mě. - <i>protahujeme se na slova písničky</i> „Na zrcadlo“ – procvičení mimiky, vyjádření nálady (veselý, smutný, zamyšlený, rozzlobený, překvapený....) - <i>nápodoba pohybu</i> Průpravná část Rozbila se pračka co budeme dělat NEVÍM, NEVÍM (<i>krčíme ramena</i>) pomůžeme mamince ANO, ANO (<i>kývání hlavou</i>)
--	--

DÍTĚ A JEHO TĚLO	budeme to umět – NEVÍM, NEVÍM (<i>krčíme ramena</i>) nejsme na to malí – NE, NE (<i>otáčení hlavou</i>) dáme se do toho. – ANO, ANO (<i>kývání hlavou</i>) Máma pere košilku, vypere ji za chvíli. Já jí ráda pomáhám, taky hodně síly mám. <i>mírný stoj rozkročný – hluboké předklony, nekrčit kolena</i> <i>doplnit – pořádně to „propereme“</i> <i>stoj rozkročný – výpad stranou, silou zaťatými pěstmi hmyty před tělem</i> Máma máchá košilku, vymáchá ji za chvíli. Máchá, máchá, cáky, cák, zkusíme to také tak. <i>stoj rozkročný, předklon – hmyty trupem ze strany na stranu</i> <i>doplnit – pořádně „promácháme“, aby nám v prádle nezůstaly mydliny</i> <i>stoj rozkročný, přenesení váhy vpravo, mírný předklon, kruhy pažemi v předpažení</i> Máma ždímá košilku, vyždímá ji za chvíli. Ta se jenom nedívej a s mámou ji vyždímej. <i>turecký sed, skrčit upažmo, ruce před tělem – „mlýnek“ nahoru a dolů; doplnit – pořádně to „vyždímáme“</i> <i>turecký sed, skrčit upažmo – pravá v pěst a vložit do levé dlaně – zatlačit proti sobě – lze doplnit otáčením trupu/hlavy</i> Máma věší košilku, pověsí ji za chvíli. Ukaž, jak se natáhneš, jak vysoko dosáhneš. <i>dřep – vztyk s úkrokem stranou do výponu</i> <i>doplnit – suší se prádlo</i> <i>výpon na jedné noze, vzpažit, hodně se vytáhnout - výdrž/výměna nádech/výdech – „fouká vítr“</i> Máma žehlí košilku, vyžehlí ji za chvíli a já jí s tím pomáhám, za chvíli to také mám. <i>sed pokrčmo, opor vzadu – chodidla vřed a vzad/do stran (nad zemí)</i> <i>doplnit – „pokropíme prádlo“ – uvolníme</i>
--	---

DÍTĚ A JEHO TĚLO	HRA „Na úklid“/ „Třídíme prádlo“ – barevné drátěnky po třídě, na signál třídíme na určitá místa „Padák se šátky“ – děti se drží padáku, na kterém jsou šátky, chodí po kruhu a říkají říkanku <i>Pereme, pereme prádlo, do bláta nám spadlo. (opakujeme 2x – změna směru); Pereme rychle..., pomalu..., (běh – pomalá chůze – změna směru) až to prádlo vypereme, tak ho usušíme) vyhazujeme šátky do vzduchu).</i> „Moje maminky má... (červené šaty....)“ – viz hra „pan čáp ztratil čepičku“ - děti vyhledávají barvy ve třídě „Mamka řekla....“ – viz „Kuba řekl...“ - jednotlivé části těla, změny poloh „Kolíčky“ děti se rozdělí do družstev (rozdělit barevně) – ve třídě natáhneme šňůru, na druhé straně třídy jsou na zemi barevné kolíčky – na signál děti vyběhají, sbírají kolíčky (po jednom – svou barvu) a vrátí se a pověsí kolíček na šňůru – vyhrává družstvo, které posbíralo více kolíčků (první posbírali všechny kolíčky) RELAXACE – uvolnění (viz „hadrová panenka“) VČ: Grafomotorické cvičení - na velkém archu papíru – děti stojí nad archem papíru, ohnou se a ve vodě namočeném štětcem malují – uvolnění ruky. Domečky – děti dostanou vystřižený čtverec a trojúhelník, úkolem bude nakreslit členy rodiny do čtverce a přilepit trojúhelník jako střechu na dům. Omalovánky – rodinná tematika, domy PMPř – skládání domečku z geometrických tvarů, skládání domečku z geometrických tvarů podle předlohy HV – Máminy oči, Muzikantská rodina, Mám tě rád
--	---

DÍTĚ A JEHO TĚLO	JaŘ: Básnička - V domečku já domov mám V domečku já domov mám. Nežiju tam ale sám. Lidi je tam jako smetí, máma s tátou, plno dětí. Je nám tam všem hodně prima, ať je léto, nebo zima. Občas přijdou kamarádi, máme se tam všichni rádi.
DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA	<i>Cíl: Vést rozhovor, formulovat otázky, odpovídat, slovně reagovat; Porozumět slyšenému; Záměrně se soustředit a udržet pozornost; Naučit se nazpaměť krátké texty, záměrně si zapamatovat a vybavit</i> <i>OV: Znat většinu slov a výrazů běžně používaných v prostředí dítěte (sdělit svoje jméno, Používat jednoduchá souvětí, vyjádřit myšlenku, nápad, mínění, popsat situaci, událost, vyjádřit svoje pocity, prožitky, Dodržovat pravidla konverzace a společenského kontaktu – řečovou kázeň, Uposlechnout pokynu dospělého a řídit se jím, Zapamatovat si krátké říkanky, rozpočítadla, jednoduché básničky, písničky a reprodukovat je přijmout jednoduchou dramatickou úlohu</i> VČ: Grafomotorické cvičení - na velkém archu papír – děti stojí nad archem papíru, ohnou se a ve vodě namočeném štětcí malují – uvolnění ruky Domečky – děti dostanou vystřižený čtverec a trojúhelník, úkolem bude nakreslit členy rodiny do čtverce a přilepit trojúhelník jako střechu na dům Omalovánky – rodinná tematika, domy PMPř – skládání domečku z geometrických tvarů a podle předlohy HV – Máminy oči, Muzikantská rodina, Mám tě rád

DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA	JaŘ: Básnička - V domečku já domov mám V domečku já domov mám. Nežiju tam ale sám. Lidí je tam jako smetí: Máma s tátou, plno dětí. Je nám tam všem hodně prima, ať je léto, nebo zima. Občas přijdou kamarádi, máme se tam všichni rádi. KK - motivace pohádkou – o Červené Karkulce Jaké byly postavy? Popis postav. Kterí členové rodiny chyběly? Kde bydlela babička? - Můj domov – s kým bydlím? - matematika – tvary – Jaké tvary můžeme najít na obrázku domu, z jakých tvarů se skládá obrázek
DÍTĚ A TEN DRUHÝ	<i>Cíl: Navazovat kontakt s dospělým; Přirozeně a bez zábran komunikovat s druhým dítětem; Spolupracovat s ostatními</i> <i>OV: Navazovat kontakt s dospělým; Spolupracovat s dospělým; Obracet se na dospělého o pomoc, radu; Respektovat dospělého, komunikovat s ním vhodným způsobem; Aktivně komunikovat s druhými dětmi bez vážnějších problémů; Spolupracovat při hrách a aktivitách nejrůznějšího zaměření, být ostatním partnerem</i> HV - Máminy oči, Muzikantská rodina, Mám tě rád PH - Všichni domů; Velký úklid; Na kompot; Na Zrcadlo; Moje maminka má (Pan čáp ztratil čepičku); Mamka řekla (Kuba řekl); Kolíčky KK - Práce ve skupinách, skládání obrazu podle vzoru

DÍTĚ A SPOLEČN OST	<i>Cíl: Uplatňovat návyky v základních formách společenského chování ve styku s dospělými i s dětmi; Pochopit, že každý má ve společenství svoji roli, podle které je třeba se chovat</i> <i>OV: Umět ve styku s dětmi i dospělými pozdravit, poprosit, požádat, poděkovat, rozloučit se, vyslechnout sdělení, střídat se v komunikaci; Dodržovat společně dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití v MŠ a na veřejnosti; Chápat podstatu hry a její pravidla, dodržovat pravidla her a jiných činností, hrát spravedlivě, nepodvádět, umět i prohrávat, projevovat ohleduplnost a zdvořilost ke svým kamarádům i dospělým, vážit si jejich práce i úsilí; Reagovat na sociální kontakty druhých dětí, otevřeně a zařazovat se mezi ně pomocí sociálně úspěšných strategií</i> HČ - Máminy oči, Muzikantská rodina, Mám tě rád PH - Všichni domů; Velký úklid; Na kompot; Na Zrcadlo; Moje maminka má (Pan čáp ztratil čepičku); Mamka řekla (Kuba řekl); Količky KK - Práce ve skupinách, skládání obrazu podle vzoru - motivace pohádkou – o Červené Karkulce - Jaké byly postavy a jejich popis. Kteří členové rodiny chyběly? Kde bydlela babička? - Můj domov – s kým bydlím? - Matematika – tvary – Jaké tvary můžeme najít na obrázku domu, z jakých tvarů se skládá obrázek VČ - Domečky – děti dostanou vystřižený čtverec a trojúhelník, úkolem bude nakreslit členy rodiny do čtverce a přilepit trojúhelník jako střechu na dům Omalovánky – rodinná tematika, domy PMPř – skládání domečku z geometrických tvarů a podle předlohy
--	---

DÍTĚ A SPOLEČNOST	JaŘ: Básnička - V domečku já domov mám V domečku já domov mám. Nežiju tam ale sám. Lidi je tam jako smetí. Máma s tátou, plno dětí. Je nám tam všem hodně prima, ať je léto, nebo zima. Občas přijdou kamarádi, máme se tam všichni rádi.
DÍTĚ A SVĚT	<i>Cíl: Orientovat se bezpečně ve známém prostředí i v životě tohoto prostředí</i> <i>OV: Orientovat se ve školním prostředí, vyznat se v blízkém okolí</i> POV: Procházky do okolí školky - Vycházky po okolí – kde bydlím? V jakém domě bydlím? KK: Můj domov = můj dům; Moji sousedi Pečujeme o své okolí a místo, kde žijeme a kde si hrajeme – udržujeme si čisté prostředí ve třídě, sběr drobného odpadu po okolí, chráníme přírodu – neničíme přírodu – nelámat větve, netrhat květiny, neubližovat zvířátkům a drobným živočichům.
BÁSNIČKY	V domečku já domov mám
PÍSNÍČKY	Máminy oči; Muzikantská rodina; Mám tě rád
POHYBOVÉ HRY	Všichni domů; Velký úklid; Na kompot; Na Zrcadlo; Moje maminka má (Pan čáp ztratil čepičku); Mamka řekla (Kuba řekl); Kolíčky
OSTATNÍ	Četba z knihy
PLÁNOVANÉ AKCE TŘÍDY	Tělocvična

6.5. Vyhodnocení adaptačního plánu

Cílem bylo adaptační plán vytvořit a následně zrealizovat. Bohužel zrealizování plánu neproběhlo v plném rozsahu a tak jsem cíl naplnila jen částečně. Bylo mi umožněno docházet do mateřské školy, jen dvakrát do týdne a to na jednu až dvě hodiny, jelikož paní učitelka měla pro děti připravené svoje činnosti. I přesto jsem ráda, že jsem si mohla vyzkoušet práci s takto malými dětmi a viděla jsem jejich reakce.

V každém týdnu jsem si zvolila pro děti nějaké činnosti, které by je mohly zaujmout. V prvním týdnu jsem vytvořila pravidla třídy, které jsem prokonzultovala s paní učitelkou, jestli mohou být takto sepsané a jestli je v nich vše podstatné, následně jsme si zahrály hru se značkami, která se postupem času stala u dětí oblíbená a pro některé děti i důležitá, jelikož měly některé děti problém si zapamatovat vlastní značku. A jako poslední činnost, jsem si zvolila básničku, která slouží k mytí rukou. Básnička byla velmi jednoduchá a děti si ji rychle zapamatovaly, paní učitelka ji s nimi opakovala po zbytek dne, takže když jsem přišla další dny, tak ji už děti uměly. Zapamatování básničky bylo o to snazší, že je říkána s pohybem, což mají děti rády. Cílem této básničky je, aby si děti zapamatovaly, že si ruce myjeme mýdlem. Činnosti jsem zvolila tak, aby nebyly pro děti nijak časově náročné a aby je zaujaly.

Ve druhém týdnu jsem si zvolila opět několik činností. Jako první jsem si zvolila hru na prostorové vztahy, ale ve změněné formě, kdy děti utvořily zástup, a pomocí jmen jsme si ujasňovali pojmy, kdo je před, za, mezi. Tato hra slouží ale i k zapamatování jmen ostatních dětí. Což je v prvních týdnech důležité, děti se ještě neznají a pomocí takové to hry si je mohou připomínat a postupně zapamatovávat. Další činností bylo stříhání svislých proužků, některé děti tuto činnost, nechťely dělat, ale opět jsme je do toho nenutily, děti ji vykonávaly individuálně, takže byl u každého zvolen i individuální přístup. Cílem nebylo mít dokonale vystřižené proužky, ale zjistit, zdali děti už někdy s nůžkami pracovaly a případně je naučit, jak se nůžky správně drží a co se s nimi nesmí dělat. Poslední činností, kterou ale nakonec vykonávala paní učitelka s dětmi, bylo vybarvit obrázky k pravidlům třídy, vystříhnout případně vytrhat a nalepit je na barevný papír. Opět si děti pomocí této činnosti upevňovaly znalosti o pravidlech třídy, které to jsou a co obsahují.

Třetí týden jsem s dětmi cvičila, to bylo organizačně náročnější, ale z praxí ve školce vím, že je dobré naučit děti, aby si vzaly nějakou molitanovou podložku, na které budou stát, ta mi zaručila, že se děti nepohybovaly po třídě, ale stály zhruba tam, kde měly. Další bylo prstové cvičení, které jsme dělali v umývárně a udělali jsme z něho i soutěž, samozřejmě s tím, že musely být ruce dokonale umyté. Po komunitním kruhu jsem si

s dětmi zahrála hru „Kdo tu dneska je?“. Paní učitelka si během této hry udělala docházku a děti si zopakovaly jména dětí, které ve třídě byly. A jako poslední činnost jsem zvolila hádanku a jak jsem psala již výše, neměla jsem připraveno více hádanek, takže byly děti zklamané, že nemohou hádat dále a že se na ně případně nedostalo. Je tedy dobré mít připraveno větší množství hádanek pro děti.

Ve čtvrtém týdnu a tedy i posledním děti se měly děti pokusit vyjmenovat své členy rodiny, co dělají, případně, co vykonávají doma za činnosti, kde děti s rodiči bydlí atd. Dalšími činnostmi byly hry. Hra „Na zrcadlo“, s padákem a šátky a hra „Kolíčky“. Hra na zrcadlo bylo pro děti zábavná, jelikož při ní děti mohly dělat grimasy, anebo případně ukázat ostatním dětem, jak vypadají, když jsou třeba smutné, anebo když mají radost. Hra s padákem a šátky se mi nevyvedla, bylo na ni velké množství dětí a děti si nestačily uvědomit, na kterou stranu případně co mají dělat a to vedlo k pádům. Proto je tedy lepší tuto hru hrát v menším počtu dětí. Naopak ale byla pro děti něčím novým, jelikož s padákem ještě nepracovaly. Předposlední činností byla hra „Kolíčky“, tato hra děti velmi bavila, byla zábavná a naučná, děti se při ní měly naučit i spolupráci a také je cílem hry se naučit i prohrávat a hrát podle pravidel. Samotné rozdělení do skupin a následná hra probíhala v pořádku. Žádný problém nebyl, až na to, že se u některých dětí objevilo neumění prohrávat. Poslední individuální činností bylo sestavit dům z geometrických tvarů, při této činnosti jsem se pokoušela oslovit ty děti, které nechtějí nejčastěji nic dělat a jen třeba sedí u stolečku. Většinou u dětí zabralo to, že jsem je poprosila o pomoc, že si s tím nevím rady.

Celkově bych plán ale vyhodnotila jako zdařilý. Pokoušela jsem se ho vytvořit tak, aby obsahoval všechny činnosti, které jsou podle mého názoru důležité v prvních týdnech pobytu v mateřské škole. Plán jsem konzultovala s paní učitelkou, ta mi poskytla cenné rady a připomínky a pokoušela se mi předat své znalosti na co si dát při výběru činností pozor a jaké například volit.

Závěr

V této bakalářské práci se věnuji adaptačním problémům při nástupu do mateřské školy. V teoretické části jsem se věnovala vývoji dítěte, analýze kurikulárních dokumentů, vymezení pojmu samotné adaptace a popisu hlavních principů. V praktické části jsem zjišťovala za pomoci dotazníku adaptační problémy u dětí, se kterými mají paní učitelky ve školách zkušenosti. Z dotazníku jsem se dozvěděla, že nejdůležitější je individuální přístup ke všem dětem, které mají nějaké adaptační problémy a že nejčastěji dětem pomáhá, když si můžou přinést nějaký předmět (hračku) z domova. Věk, který je optimální pro nástup do mateřské školy paní učitelky označily tři roky a délku adaptačního období vyhodnotily, jako individuální, ale nejčastěji se děti zadaptují do jednoho měsíce. Adaptační plán jsem bohužel neměla možnost vyzkoušet celý, ale snad se mi to podaří během mého pracovního působení v mateřské škole a zjistím tak, jestli by byl vhodný. Ale i tak se dětem činnosti, které jsem pro ně zvolila, líbily. Některé byly originální a pro děti nové. Doopravdy je nejdůležitější v tomto období děti zaujmout a namotivovat, jelikož pak děti přestávají myslet na to, že se jim stýská po rodičích. V části, kde jsem se zabývala srovnáním dvou školních vzdělávacích programů z hlediska adaptace dětí na prostředí mateřské školy, mě překvapilo, jak málo se tomuto tématu věnují. V obou ŠVP byly jen obecné zmínky, avšak u prvního byla více rozpracována hračka, která je pro děti, které se adaptují důležitá, a celkově bych řekla, že první ŠVP bylo propracovanější a pro laika, nebo rodiče i více srozumitelné.

V průběhu psaní bakalářské práce vyvstalo několik otázek. Těmto otázkám jsem se již dále nevěnovala, jelikož nebyly předmětem bakalářské práce. Ale zmíním například 5. otázku v dotazníku, kdy mi vyvstalo několik otázek. Zdali tyto děti mají snadnější adaptaci, nebo naopak, jestli mají jiné projevy než mladší děti atd. Vyvstala i otázka, jestli je snazší adaptace v heterogenní třídě, nebo v homogenní.

Narazila jsem i na překážku v podobě nevhodného zformulování otázky v dotazníku. Tato otázka byla příliš otevřená, takže se na ni dalo odpovědět několika způsoby.

Použitá literatura

- DEISSLER, H. H., 1994. *Každodenní problémy v mateřské škole*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-010-3.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H., 2010. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-686.
- KLOUDOVÁ, H., 2013. *Zvládneme mateřskou školu? Rady pro rodiče i učitele*. 1. vyd. Praha: TeMi CZ, s.r.o. ISBN 978-80-87156-81-0.
- KONVALINOVÁ, K., 2014. *Jaro, léto, podzim, zima – ve školce je pořád prima*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0620-0.
- KOŤÁTKOVÁ, S., 2014. *Dítě a mateřská škola: Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2. rozší. a aktu. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4435-3.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. *Vývojová psychologie*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1284-0.
- NIESEL, R., GRIEBEL, W., 2005. *Poprvé v mateřské škole: základní informace a rady pro vstup vašeho dítěte do mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-989-5.
- OPRAVILOVÁ, E., 2016. *Předškolní pedagogika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5107-8.
- PRŮCHA, J., KOŤÁTKOVÁ, S., 2013. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0495-4.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 2013. *Pedagogický slovník*. 7. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
- ŘÍČAN, P., 2006. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-124-7.
- ŘÍČAN, P., 2009. *Psychologie*. 3. dopl. a upra. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-560-8.
- SMOLÍKOVÁ, K., aj., 2004. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický. ISBN 80-87000-00-5.
- SPLAVCOVÁ, H., KROPÁČKOVÁ, J., 2016. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1042-9.
- VÁGNEROVÁ, M., 2007. *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika předškolního věku*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-213-5.

VÁGNEROVÁ, M., 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

WALTEROVÁ, E., 1994. *Kurikulum: proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-0846-6.

Elektronické zdroje

Konkretizované očekávané výstupy RVP PV. In: *MŠMT* [online], s. 3-19 [vid. 20. 8. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/konkretizovane-ocekavane-vystupy-rvp-pv>

KRAMULOVÁ, D., 2011. První kroky od máminých sukni. In: *Informatorium 3-8* [online], č. 7, s. 16-17 [vid. 16. 5. 2017]. ISSN 1210-7506. Dostupné z: <http://www.portal.cz/casopisy/info/ukazky/prvni-kroky-od-maminych-sukni/45389/>

LUŠ, 2017. Dvouleté děti do školky nepatří. Může to poškodit jejich vývoj, varuje psycholog. *Info.cz* [online], 29. 5. 2017 [vid. 22. 6. 2017]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <http://www.info.cz/magazin/dvoulete-deti-do-skolky-nepatri-muze-to-poskodit-jejich-vyvoj-varuje-psycholog-10397.html>

SMOLÍKOVÁ, A., 2014. *Adaptace v mateřské škole a vhodné činnosti pro čtyřleté a mladší děti* [online]. [vid. 16. 5. 2017]. Dostupné z: file:///C:/Users/Veronika/Downloads/BPTX_2012_2_11410_0_353143_0_132809.pdf

ŠULOVÁ, L., 2004. Děti nastupují do mateřské školy. *Informatorium 3-8* [online], č. 7, [vid. 13. 4. 2017]. ISSN 1210-7506. Dostupné z: <http://www.portal.cz/scripts/modules/fulltext/fulltxt.php?langid=1&subcateg=1&sort=rank&searchtext=d%ECti+nastupuj%ED+do+mate%F8sk%E9+%9Akoly&x=0&y=0>

Příloha - dotazník

DOTAZNÍK

Vážená paní učitelko,

jsem studentkou Technické univerzity v Liberci oboru Učitelství pro mateřské školy. Cílem mého dotazníku je zjištění adaptačních problémů u dětí v mateřské škole a následná práce s těmito dětmi.

Dotazník bude sloužit k průzkumu, jehož výsledky následně použiji v mé bakalářské práci.

1) Pohlaví: muž / žena

2) Délka Vaší praxe v MŠ:

3) Učím ve věkově - heterogenní třídě

- homogenní třídě

4) Shledáváte nějaký rozdíl v heterogenní a homogenní třídě, co se týče adaptace?

5) Jaký věk je podle Vaší zkušenosti vhodný pro vstup dítěte do MŠ?

- záleží na individualitě dítěte

- 2 roky

- 3 roky

- 4 roky

- 5 let

6) Jak dlouho podle Vás trvá dítěti adaptace na prostředí MŠ a třídy?

- do 14 dnů

- do 1 měsíce

- do 2 měsíců

- do 3 měsíců

- jiné:

7) Máte, nebo měli jste v MŠ dítě s adaptačními problémy? S jakými?

8) Jaké projevy pozorujete během adaptace u dítěte, které má problémy?

- pláče, když má opustit rodiče
- nechce vstoupit do třídy
- během dne bezdůvodně pláče
- během dne se opakovaně ptá po rodičích, ujišťuje se, že přijdou
- drží se stranou od ostatních dětí
- nekomunikuje se svým okolím
- nekomunikuje s učitelkami
- jiné:

9) Jaké možnosti dle Vašeho názoru pomáhají dítěti se lépe zadaptovat v prostředí MŠ?

- postupná adaptace v MŠ (návštěvy v MŠ, pobyt na zahradě MŠ,...)
- možnost přinést si známý předmět z domova (hračku)
- přítomnost sourozence nebo kamaráda ve třídě
- přítomnost rodičů při prvních dnech adaptace
- jiné:

10) Jak pracujete s dítětem, které má adaptační problémy?

11) Jak postupujete, když dítě nereaguje na motivaci a stále pláče?

**12) Setkal/a jste se někdy s adaptačními problémy, se kterými jste si nevěděla rady?
Pokud ano, jak jste je vyřešila?**

Děkuji za Váš čas

Veronika Hončová (Honcova.Veronika@seznam.cz)